№ 17 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 25

1907

ԵՐԵՍՈՒՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 25 № 17

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊԷԿՈՎ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կօպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՄՇԱԿ"

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1907 ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(35-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., մէկ ամսվանը 1 րուբլի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դօլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի։

«Մշակին» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ. (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն)։ Ստորագրվել կարելի է միայն ամսի 1-ից։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ կարելի է վճարել ՄԱՍ-ՄԱՍ։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ!!

Ով չէ ստացել ընտրողական թերթիկներ ԹՈՂ ԴԻՄԷ քաղաքային վարչութեանը, որտեղ չը հասցրած ծրարները տրվելու են իրանց տէրերին մինչև յունվարի 27-ը։

Իսկ այն անձինք, որոնք արդէն ստացել են թերթիկներ, որոնց վրան նախապէս գրված են լիազօրների անունները, իրաւունք ունեն ստանալու նոր թերթիկներ քաղաքային վարչութեան մէջ, ներկայացնելով հները, մինչև իսկ ընտրութիւնների օրը։

առ. 5—5

ԵՂԲ. ՍԱՓԱՐԵԱՆՑՆԵՐԻ

ԵՒ

ՏԷՐ-ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ

պատրաստ հագուստների Պարիժսկի խանութում,

որ գտնվում է Գօլօվինսկի պրօսպեկտի վրա

առաջին ԳԻՄՆԱԶԻԱՅԻ հանդէպ,

ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ Է

ԷԺԱՆԱԳԻՆ ՎԱՃԱՌՔ

Յունվարի 22-ից ՄԻՆՉԵՒ փետրվարի 10-ը։

Գին րը ֆաբրիկայինն եւ կապոյտ մատիտով նշանակված։

Հեռախօս № 215

(21, 25, 28, 4, 8) առ. 2—5

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ՆԵՐԹԻՒՆ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Մեծ-Վանքի փողոց, № 5, ոչ հեռու Ալէքսանդրեան այգուց.

Վճարն է խորհրդի համար 50 կօպ.

Հեռախօս № 481.

Ընդունելութիւնը առ. ժ. 11—5 ժ. եր.

Բժ. Տ. Ի. ԲՈՒԴԷՆԿՕ.—Ներքին հիւ. հինգշ., կիր. 3—4 ժամ.

Բժ. Ֆ. Վ. ԶՈՒԴՆՕՎՍԿԻ.—Վիրաբուժ. հի. երկ., ուրբ. 2—3 ժ.

Բժ. Մ. Ի. ԽԱՆՋԷՎՍԿԻ.—Ականջի, քթի և բկի, չորեքշ., ուրբ. 2—3 ժ., երեքշ., կիր. 3—4 ժ.։

Բժ. Վ. Վ. ՎՆՈՒԿՕՎ.—Վիրաբուժ., միզասեռ. երկ., հինգ., շաբ. և կիր. 2—3 ժ.

Բժ. Ն. Մ. ԱՍՊԻՍՕՎ.—Քթի, բկի և ականջի, երկ. րեք. և շաբ. 1—2 ժ., հինգ., կիր., 12—1 ժ.

Բժ. Վ. Գ. ԲՈԺՕՎՍԿԻ.—Ներքին հիպնօզով ամենայն 4—5 ժ.

Բժ. Ա. Ն. ՏՍՏՐԱՁԷ.—Կաշուի, վեներ. ամենայն օր 1—2 ժ.

Բժ. Ա. Տ. ՐՕԶՄԱՒՆՍԿԻ.—Երեխ., երկ., չորեք 4—5 ժ., երեք շաբ. 3—4 ժ.։

Բժ. Ն. Ի. ՆԷՈՒՑՄԻՆ.—Աչքի, երկ., ուրբ., 12—1 ժ.

Բժ. Ա. Ա. ՆՕՎԻՑԿԻ.—Կանանց, երեխ., երեքշ., չորեք., ուրբ., շաբ., կիր. 2—3 ժ.։

Բժ. Զ. Ֆ. ՆԵՎԶՕՐՕՎ.—Ատամի հիւ. 11—5 ժ. ամենայն օր.

Բժ. Կ. Մ. ՊԻՎԱՐՍԿԻ
Բժ. Կ. Ի. ԶՈՒԴՆՕՎՍԿԻ } Կլինիքական անալիզ

Բժ. Գ. Իւ. ՕՆՕՇԿՕ.—Բժշկ. գիմն. մասսաժ, էլէքտր. 4—6 ժամ.

Մ. Ե. ԴՕՐՕԳԵՑՎԱ.—Մասաժ. 11—4. ժ.

Ս. ԽՆ. ՊԱՒԼՕՑԿԻ.—Վիրաբ. 12—1 ժ. ամենայն օր, կիրակի օրը 4—5 ժ.

Բժ. Կ Գ, ԴՕՐԱԼԵՎԻՉ.—Ներքին հիւանդ. ամեն օր 12—1 ժամը։

Բժ. Ա. Ա. ՄՕՆՍԷ.—Երեխ., երեքշ, հինգշ. շաբ. —5 ժամը։

Բժշկական խորհուրդներ, մասսաժ, սրսկել, անզգայացնել, անալիզի ենթարկել, հիպնօզել, ատամների և ծառաների քննելը—ըստ համաձայնութեան։

առ. (ա. օ.) 50—144

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Մշտական մահճակալներով

Ելիզավետինսկայա փողոց № 79, տելեֆօն 1026.

Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր

ՄԻՔԱՅԷԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ.—11—12 ժ.—միզասեռական, կաշուի և սիֆիլիս։

Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆՑ.—11—12 ժ.—Ջղային, ներքին հ. և էլէքտրօբուժութիւն։

Գ. Հ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ.—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հ։

Ի. Ե. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ.—12—1 ժ. կանանց հ. և մանկաբարձութիւն։

Ս. Ա. ԼԻՒՐԻ.—12—1 ժ. քթի, կոկորդի և ականջի հ։

Մ. Գ. ԿԻՄՕՆՏ.—1—2 ժ. վիրաբուժական հ.։

Գ. Ա. ԲԷՑԷՐ.—1—2 ժ. երեխայոց և ներքին հ.։

Ի. Ն. ԹՈՒՄԱՆՕՎ.—5—6 ժ. (երեկոյեան)-կանանց հ. և մանկաբարձութիւն։

Հիւանդանոցում բժշկումն հիպնօզով, կատարվում են միկրոսկօպիական, բակտէրիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս և ծաղկահատութիւն և ծծմայրների ընտրողութիւն։

Բժշկական խորհուրդի համար վճարը 50 կօպ. Օպերացիաների և համախորհուրդների վճարը ըստ համաձայնութեան։ Գիշերօթիկ հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է ընդհանուր սենեակներից և առանձին համարներից։

առ. Ե. Հ. Կ. 16—100

ԿՕՇԻԿՆԵՐԻ

ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

(1901 թ. արժանացաւ մեդալի)

ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ թէ տղամարդկանց և թէ կանանց նուրբ տեսակի

ԿՕՇԻԿՆԵՐԻ

ԳՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

Պատուէրները կատարվում են բարեխղճութեամբ և երաշխաւորութեամբ։ Վէլեամինօվսկայ փողոց, տ. Խօսրօեվի։

Դարչինեան

առ. (ա. օ.) 5—12

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ՋԵՉ
(искуственная вощина)

Պատրաստում եմ ձեռնտու գնով, փետրվար և մարտ ամիսներում

Հասցէս Сел. Бол. Караклисъ Аветису Агабабянцъ։

առ. օր. մ. 3—15

Մի այրի կին,

որի աչքերը վնասված են, հնարաւորութիւն չունի իր որբերը պահելու, խնդրում է բարերարներին օգնել իրան։ Հասցէն Авлабаръ Мартговская ул. № 8 Кекелъ Яралянъ.

(Հ. Չ.) 1—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Կիրակի, յունվարի 28-ին նշանակված է պ. պ. անդամների ընդհանուր ժողով աւագների և ստուգիչ մասնաժողովի անդամների քուէարկութիւնը շարունակելու համար։

(Ե. Հ. Կ.) առ 1—3

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքացիների կամքը. Վերջին տեղեկութիւններ. Ընտրութիւնները Կովկասում. Նրանց մի մոռանաք. Պետական Դումայի ընտրութիւնների շուրջը։ Մամուլ. Կեանքը Զիւանշիրում. Դպրոցներում. Երրորդ առաջարկը. Պետական Դումայի հայ պատգամաւորները. Հետաքրքրական թուանշաններ. Վերակազմեալ հնչակեաններ. Ինչ կը ցանես, այն կը հնձես. Նոր էկզեկուցիա. Տեղեկութիւն Բաթումից. Նամակ Հին-Նախիջեանից. Նամակներ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ ԿԱՄՔԸ

I

Դուք քաղաքացիներ, գանգատվում էք, որ առաջին վեր կացողը ձեր գլխին կականներ է կոտրում. բայց միևնոյն ժամանակ ինչ էք անում, դուք ինքներդ ձեզ համար։

Ոչինչ։

Եւ դուք արժանի էք ձեր վիճակին։

Դուք չէք ցոյց տալիս ինքնուրոյնութեան նշաններ, դուք չէք զբաղվում ձեր ընդհանուր շահերի խնդիրներով, դուք փախչում էք հասարակական գործերից և յետոյ, երբ պատժվում էք ձեր անտարբերութեան համար, դուք գանգատվում էք, արցունքներ էք թափում և վհատութեան մէջ ընկնում։

Այդպէս չէ կարելի։

Այդպէս դուք խաղալիք կը լինէք այսօր մէկի, վաղը մի ուրիշի ձեռքին։ Եւ այդպէս անվերջ։

Շատերը ձեզնից դիմում են մեզ և խնդրում են, օրինակ, ընտրական ցուցակներ։

—Մենք ձեզ հաւատում ենք և կը հետևենք ձեր ցուցումներին, ասում են մեզ ձեր ներկայացուցիչները։

Շնորհակալ ենք ձեր վստահութեան զգացմունքի համար, բայց հասարակական գործերը պահանջում են, որ դուք ինքներդ մասնակցէք այն խորհրդակցութիւններին, որտեղ մշակվում են ցուցակներ և ինքներդ մտցնէք ձեր ներգործական վերաբերմունքի մի մասնիկը ընդհանուր գործի մէջ։

II

Սովորեցէք ինքներդ կարգադրել և կառավարել ձեր գործերը։

Մենք աշխատում ենք ժողովրդական շահերը ճիշտ ըմբռնել և գաղափարական մտածողութեան բովով նրանց անցկացնել. մենք անդադար քարոզում ենք և տարածում ենք մեր հայեցակէտները ամեն մի հասարակական երևոյթի և հոսանքի մասին. բայց դա ոչ միայն չէ ազատում մարդկանց ինքնուրոյն մտածողութիւնից և գործավարութիւնից, այլ ընդհակառակը՝ աւելի ևս մեծ չափով պարտաւորութիւններ է դնում նրանց վրա։

Ժողովուրդը պէտք է սովորէ իր գործերի տէրը դառնալ և ամենաեռանդուն կերպով մասնակցէ իր կենցաղակերտի բարելաւման գործերում։

Եթէ այսօր դուք կը հրաժարվէք ձեր կամքի արտայայտութիւնից և թոյլ կը տաք, որ ուրիշը ձեր փոխարէն մտածէ, գործէ և հրամայէ, վաղն էլ կը կրկնվէ նոյնը և դուք մի օր կը տեսնէք, որ դուք կորցրել էք ձեր դիրքը և ընկել էք հլու և հնազանդ մի ստորադրեալի վիճակի մէջ։

Դուք, քաղաքացիներ, պէտք է ձեր դիրքը ամուր պահէք և ձեր ինքնուրոյնութիւնը չը զիջէք և չը ծախէք ոչ ոքի։

Այլապէս կը կործանվէք։

III

Դուք, անկասկած, իրաւունք ունէք պահանջելու ձեր բոլոր հասարակական գործողներից կարծիքներ, ցուցումներ և հրահանգներ, բայց դուք պէտք է տրամադրված լինէք իբրև գիտակցական քաղաքացիներ, դուք ինքներդ պէտք է քննադատէք, որոճաք այն բոլորը, ինչ որ պէտք է յետոյ յայտարարվի իբրև ձեր մտածողութեան և կամքի արտայայտութիւն։

Դուք, եթէ չէք ուզում ստրուկներ լինել, այլ գիտակցական քաղաքացիներ, զբաղեցրէք ձեր կամքի խնդիրներին գիտակցական կերպով։

Հեռու անտարբերութիւն, հեռու հեղգութիւն և ծուլութիւն, հեռու փոքրոգութիւն ու վախկոտութիւն։

Քաղաքացիներ, մի մոռանաք, որ ամեն բան կատարվում է ձեր անունից, որ այն ամենը, ինչ ստացվի օրինակ, ընտրութիւններից, հրատարակվելու է, իբրև ձեր հանրային կարծիքը և որոշումը։

Եւ, ուրեմն, ասպարէզ եկէք յայտնելու ձեր իսկական կամքը և թոյլ չը տալու, որ ընտրութիւնների արդիւնքը լինի միայն կեղծիք և խեղաթիւրում։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 23 յունվարի։ Մենդելէեվի թաղումը տեղի ունեցաւ Վոլկովի գերեզմանատանում։ Կչեռքի և չափի գլխաւոր բաժնի բակում, ուր հանգուցեալն էր ապրում, ժողովվել էին Պետերբուրգի բոլոր բարձր, միջին և ստորին կրթական հաստատութիւնների ներկայացուցիչները։ Բնակարանում կրօնական արարողութիւնները կատարելուց յետոյ, դագաղը տարվեց տեխնօլօգիական դպրոցի եկեղեցին։ Պսակների թիւը 100-ից անցնում էր։ Բազմամբոխ հասարակութեան մէջ աչքի էին զարնվում ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը, առևտրի մինիստր գ. խ. Տիմիրեազևը և գ. խ. Կովալևսկին։ Ժամերգութեան ժամանակ գերապատիւ Կրբէլը և պրօֆէսօր Նեկրասովը ճառ արտասանեցին։ Դագաղը տանում էր երիտասարդութիւնը ձեռքերի վրա մինչև գերեզմանատուն։ Թափորի առաջից գնում էին ուսանողները, որոնք տանում էին հանգուցեալի պատրաստած տախտակը—քիմիական մարմինների սիստեմների ցուցակի հետ։

Նախ քան դագաղի գերեզման իջեցնելը, խօսեցին Բօրման, Կօնօվալօվ, Մոսկվայի համալսարանի ներկայացուցիչ պրօֆեսօրները և ուրիշները, որոնք բոլորն էլ ընդգծեցին այն փաստը, որ ռուսաց գիտութիւնը կորցրեց իր հանճարին. աւելցնելով, որ հանգուցեալը իր ամբողջ էութեամբ նուիրված էր ոչ միայն հայրենիքին, այլ և համայն մարդկութեան։

(«Հ. Գ.»)

—

Թէհրան, 23 յունվարի։ Մէջլիսի անդամները շատ են յուզվել, որ իրանց չեն հրաւիրել թագադրութեան հանդէսին և շարունակ հարցապնդումներ են անում այն առիթով, որ Շահը իրաւունք է տուել իւրաքանչիւրին՝ դիմել նրան հեռագրով մասնաւոր գործերով, որով պատասխան տրվում է մէկ օր ու գիշերվայ ընթացքում. այս հանգամանքը յարուցանում է մէջլիսի անդամների անբաւականութիւնը, որոնք այդ միջոցի մէջ ժողովրդական ներկայացուցիչների հեղինակութիւնը փչացնելու ցանկութիւն են տեսնում։ Մէջլիսի վերջին նիստերը կրում են կրակոտ և տաք բնաւորութիւն. բացարձակապէս անբաւական են մինիստրութիւնից, իսկ առաւելապէս յարձակումների ենթարկվեց մաքսատան մինիստր բէլգիացի Նօսը։ Ֆինանսների մինիստրը մի փայլուն ճառով, որ հաւանութիւն գտաւ մէջլիսի կողմից, ապացուցեց, որ աննորմալ բան էր մաքսատունը հանել ֆինանսների մինիստրութիւնից և ենթարկել ինքնուրոյն մինիստրի։ Մէջլիսի նիստերը տեղի են ունենում ժողովրդի խուռն բազմութեան ներկայութեամբ։

(«Հ. Գ.»)

—

Բագու, 25 յունվարի։ Գործադուլը պրօմիսլաներում ոչ թէ դադարում է, այլ ընդհակառակն, օրէցօր մեծ ծաւալ է ստանում։ Բանակցութիւնները և զիջողութիւնները չեն օգնում։ Բանւորների պատուիրակները արտակարգ բնաւորութեամբ պահանջներ են առաջադրում, և իրանց իրաւունք են համարում պնդել այդ պահանջների վրա, որոնց թիւը հասնում է մօտ 84-ի։ Եթէ բաւարարութիւն տրվի այդ բոլոր պահանջներին, նաւթարդիւնաբերողները աւելացնելու են ծախսերը 100 % իւրաքանչիւր պուդին և յաւելեալ ծախսերը 5—7 կօպ.։ Գործատէրերի մի մասի մէջ նկատվում է, որ կայ աշխատանքները վերսկսելու ցանկութիւն, որին եռանդով հակառակում են ագիտատորները։

(«Հ. Գ.»)

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ

—

Թիֆլիսի V-րդ քաղաքամասի պրօգրեսիվ ընտրողների խումբը առաջարկում է պատուիրակների համար թեկնածուներ հետևեալ անձանց.

1) Բժ. Գօնիեվ Կոնստանտին Ագաֆօնովիչ, Բեհբութօվսկայա փողոց, սեփական տուն։

2) Ռուբէն Աբգարովիչ Յովհաննիսեան, օգնական երդ. հաւատ., Բեհբութօվսկայա փողոց, տուն Գօնիեվի։

3) Ստեփան Սերգէեվիչ Մալխասեան, մանկավարժ, Էկզարխեսկայա հրապարակ, տ. Բէնկլեանի։

4) Յարութիւն Սէյլանեան, կօմմերսանտ, Սիօնսկայա փող. սեփական տուն։

5) Գէօրգի Բօգդանօվիչ Տէր-Աստուրեան, դիրեկտ. քաղաք. կրեդիտ. ընկ., Պուշկինսկայա, սեփ. տուն։

6) Իշ. Վասիլի Միխայլօվիչ Թումանեան, Բարեատինսկայա, սեփ. տուն։

7) Բժ. Ներսէս Զախարօվիչ Ումիկեան, Գանօվսկայա փող., տուն Թումանօվի

8) Եգօր Իվանօվիչ Շամշին, ագենտ ստրախ. ընկեր., Սերգէեվսկայա փողոց, տուն Միրզօյեվի։

—

Բօրչալուի գաւառում պատուիրակներ ընտրվել են Վարդան Մեհրաբեանը և Օսման Սադրդ-օղլին։ Յիշեալ անձինք անցեալ տարի էլ պատուիրակներ էին։ Ինչպէս ասում են նրանցից առաջինը սահմանադիր-ռամկավար է, իսկ միւսը՝ սօցիալ-դեմօկրատ։

—

Ուրբաթ, յունվարի 26-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին, Պուշկինսկի գրադարանի շինութեան մէջ կը կայանայ III քաղաքամասի ընտրողների նախընտրական ժողով։ Իսկ այսօր և վաղը, եւ երեկոյեան ժամը 5-ին քաղաքային մսի խանութների շինութեան մէջ Վերայի գաւիթում կը կայանայ I քաղաքամասի ընտրողների նախընտրական ժողով պատուիրակութեան համար թեկնածուներ մատնանշելու և ընտրութիւնների հետ կապ ունեցող մի քանի հարցեր քննելու համար. Նոյն նպատակով քաղաքային խորհրդի դահլիճում այսօր, երեկոյեան ժամը 5-ին կը կայանայ չորրորդ քաղաքամասի նախընտրական ժողովը։

—

Այսօր, առաւօտեան 11 ժամին, քաղաքային խորհրդի դահլիճում կը կայանայ բանւորների կողմից ընտրված լիազօրների ժողով Պետական Դումայի պատուիրակ ընտրելու համար։

—

7-րդ քաղաքամասի սօցիալ-դեմօկրատական մասնաժողովը յունվարի 23-ի իր նիստում կայացրել է հետևեալ բանաձևը. «Ընտրողական բոլոր ծրարների աւելի քան 80 %-ը ծանուցագրերով և բլանկներով միասին ոստիկանութեան միջոցով յափշտակել են «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան ներկայացուցիչները, որոնք ընտրողներին խոստացել են վերադարձնել այդ ծանուցագրերը ընտրութիւնների նախընտրական օրը միայն, այսինքն յունվարի 27-ին։

Ուշադրութեան առնելով. 1) որ ծրարները դաշնակցականները յափշտակել են բստ մեծի մասին հակառակ և անկախ ընտրողների ցանկութեան, որով այդ ծրարները ընտրողներին չէ տրվում նոյն իսկ նրանց բացարձակ պահանջով. ուշադրութեան առնելով, 2) որ այդ օրինակ գործելակերպով շատ և շատ ընտրողներ, որոնք իր ժամանակին չեն բաւ ստացել ծանուցագրերը, կը զրկվեն ընտրութիւններին մասնակցելու հնարաւորութիւնից,—Ռ. Ս. Դ. Բ. Կուսակցութեան 7-րդ քաղաքամասի ընտրողական մասնաժողովը բողոքում է ընտրողների իրաւունքների վրա «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան գործադրած բռնութիւնների և ոտնձգութիւնների դէմ, պահանջում է, անյապաղ վերադարձնել ընտրողներին նրանց պատկանեալ ծրարները։

Ընդսմին մասնաժողովը, երևան հանելով բռունցքային ծեծի երեք դէպքեր, որ եղել են մեր ընկեր ագիտատօրների նկատմամբ «Դաշնակցական» զինւորների կողմից, իր խորին յուզմունքն և զայրոյթն է յայտնում բռունցքային ծեծի հերոսներին և նրանց, իրանց յօդուածներով հովանաւորող «Ժամանակ» լրագիր և «Հրապարախօսներին» (Տես նոյն լրագրի № 15)։

—

Ներքին գործերի մինիստրի օգնականը հեռագրում է Կովկասի Փոխարքային, որ Պետական Դումայի անդամների ընտրութեան համար նշանակված ընտրողական մասնաժողովների նախագահներ և նրանց անձնափոխանորդներ Կովկասի փոխարքայութեան սահմաններում նշանակված են. Բագուի նահանգում.—նախագահ ընտրվել է Բագուի արքունական պալատի կառավարիչ պ. Ջիբէն և նրա տեղապահ՝ Բագուի նահանգական դատարանի անդամ պ. Պերչիխանը. Բաթումի շրջանում և Սուխումի վիճակում—Նախագահ՝ պաշտօնաթող գեներալ-մայօր Կվիցինսկին և նրա անձնափոխանորդ—պաշտօնաթող փոխ-ծովակալ Վիրրօլօզօվը։ Դաղիստանի շրջանում և Զաքաթալայի վիճակում—նախագահ՝ տեղական ստատիստիքական կօմիտեի քարտուղար պ. Կոզուբսկին և նրա տեղապահ—շրջանային ինժիներ պ. Թէմիրխանօվ։ Գանձակի նահանգում նախագահ—երկրագործութեան և պետական գոյքերի տեղական վարչութեան կառավարիչ պ. Պաւլովը և տեղապահ—տեղական նահանգական դատարանի անդամ պ. Մօլօստօվ։ Կարսի շրջան. Նախագահ — Նահանգապետի դիւանապետ պ. Բօգօսլավսկի և տեղապահ—Կարսի շրջանի ժողովրդական դպրոցների տեսուչ պ. Սիգէմսկի։ Կուբանի շրջան. շրջանային ժողովի նախագահ — Եկատերինօդարի հաշտարար դատաւոր պ. Սլաբիցին, իսկ պատուիրակների շրջանային ժողովի նախագահ—բարօն Լէօնգարդ Շտէնգէլ և նրա տեղապահ—Եկատերինօդարի քաղաքագլուխ պ. Չիստիակօվ. Տէրսկի շրջանում—կօզակների գիւղերի պատուիրակների շրջանային ժողովի նախագահ—պաշտօնաթող գեներալ-մայօր Տկաչենկօ և տեղապահ — պաշտօնաթող գեն.-մայօր Պօնօմարեվ. միւս համագումարների կողմից պատուիրակների շրջանային ժողովի նախագահ—Վլադիկավկազի նահանգական դատարանի նախագահի օգնական պ. Կաստօվ և նրա տեղապահ—Վլադիկավկազի րէալական դպրոցի վերատեսուչ պ. Մօխեր։ Երևանի նահանգում—նախագահ՝ Երևանի արքունական պալատի կառավարիչ պ. Լիմնեակ և տեղապահ—պ. Մարչենկօ։

—

Քաղաքային վարչութիւնը ոստիկանական պաշտօնեաներին տուել էր ընդամենը 30 հազար ծրարներ ընտրողական թերթիկներով՝ ընտրողներին բաժանելու համար։ Ինչպէս այժմ պարզվել է, ոստիկանութիւնը յանձնել է ընդհանուրի միայն 4-րդ մասը, իսկ մնացածը վերադարձրել է քաղաքային վարչութեան։ Այժմ հարկաւոր է գործ դնել մեծ խնամքով աշխատանք, որովհետև պէտք է լինում բանալ իւրաքանչիւր ծրարը և ստուգել, յիրաւի պարունակվում են նրա մէջ ծանուցագիրը և ընտրողական երկու թերթիկներ, համապատասխան է արդեօք միջի հասցէն ծրարի վրա գրված հասցէին, թէ ոչ, և այլն։

—

Չը նայած այն հանգամանքին, որ ոստիկանութիւնը քաղաքային վարչութեան վերադարձրել է ընտրողական թերթիկների հետ միասին ծրարների աւելի քան 2/3-րդ մասը, բայց և այնպէս ընտրողները շատ մեծ ծուլութեամբ են գնում քաղաքային վարչութիւն իրանց ծրարները ստանալու համար։ Օրվայ ընթացքում վարչութեան մէջ լինում են 100-ից ոչ աւելի հոգի։

—

Յունվարի 22-ին Թիֆլիսի գաւառական վարչութեան շինութեան մէջ, գաւառական ազնուականութեան պարագլուխ իշխ. Պ. Ի. Թումանօվի նախագահութեամբ Թիֆլիսի գաւառի գիւղացիների կողմից ընտրվող 2 պատուիրակների ընտրութիւնը։ Քուէարկվել են 4 հոգի. Ջէմօ-Ավչալի գիւղացի Լ. Զ. Բէբիտաշվիլի, Պատառդզուելի գիւղացի Մ. Ս. Միգաուրի, Սամշվիլդեկոա շինական գրագիր Մօսէսեանց և Եփսավէնտայ գաղութի բնակիչ Գիլց։ Ժողովին ներկայ են եղել 40 լիազօրներ։ Ընտրվել են Բէբիտաշվիլի և Միգաուրի։ Երկուսն էլ սօցիալ-դեմօկրատներ են. Գիլցը և Մօսէսեանը սևացել են։

—

Թիֆլիսի հայրենասիրական ընկերութիւնը, որ մտադիր է ձայն տալ «Гол. Кавказа» լրագրի շուրջը խմբված ընտրողների հետ միասին, յոյս ունի, որ իբրև պատուիրակներ անց կը կացնէ իր թեկնածուներից 40 հոգու։

—

Ալէքսանդրապօլ քաղաքի կողմից իբրև պատուիրակներ հնչակեաններ դրել են քաղաքագլուխ Յ. Տիգրանեանի և Յով. Տէր-Մարտիրոսեանի թեկնածութիւնը։

—

Կախեթիայում ազգայնականութիւնը շատ է հետաքրքրված Պետական Դումայի ընտրութիւնների ելքով։ Առ այժմ ամենուրեք անցնում են ձախակողմեանների թեկնածուները և ամենայն հաւանականութեամբ պատուիրակներ կընտրվեն անցեալ տարվայ թեկնածուները։

—

Սղնախում պատուիրակների ընտրութիւններին անցել են բոլոր 4 սօցիալ-դեմօկրատ թեկնածուները։

—

Բագուի մահմեդական սօցիալ-դեմօկրատական կուսակցութիւնը Պետական Դումայի անդամութեան համար դրել է բժիշկ Կարաբէգօվի թեկնածութիւնը։

—

Բագւում, յունվարի 20-ին քաղաքային դումայի դահլիճում կայացել են Բագւի գաւառի քաղաքային ընտրողների ընտրութիւնները՝ պատուիրակներ ժամանակելու համար։ Աւելի միացած և բարեկամաբար յաղթութիւնը տարել են մահմեդականները և բոլոր 3 պատուիրակներն էլ անցան նրանցից. Իբրահիմ Իսմայիլ (206), Իրգաէվ Օրուգար բէկ (202) և Ամիրասխանով Նաջադ (201)։ Առաջին երկուսը պրոմիսլաների կառավարիչներ են, վերջինը՝ արդիւնաբերող։ Նրանք անկուսակցականներ են, աւելի շուտ աջակողմեաններ, սակայն ո՛չ սևհարիւրականներ։ Բացի դրանից ճառեր են արտասանել և սօցիալ-դեմօկրատները և սահմանադիր-ռամկավարները։ Սօցիալ-դեմօկրատների Թեկնածուները ստացել են 154-151 և 193 ձայն, հարկաւորից 10 ձայն պակաս։ Սահմանադիր-ռամկավարները ստացել են 39—29 ձայն։ Ցուցակներում գրված է եղել ընդամէնը 1675 ընտրողների անուններ. ձայնատուութեանը մասնակցել են 495 հոգի միայն։ Շատերին Թերթիկներ չեն հասցրել։

Գօրիում, յունվարի 22-ին, գաւառական ազնուականութեան պարագլուխ իշխ. Ն. Թումանովի նախագահութեամբ կայացել է Գօրու գաւառի կողմից ընտրվող 3 պատուիրակների ընտրութիւնը։ Ժողովի ներկայ են եղել 40 լիազօրներ, որոնցից 3-ին հեռացնում են ցէնզ չունենալու պատճառով։ Թեկնածուներ առաջարկվում են. Գ. Ջաչանիձէ, Վ. Կացիաշվիլի և Ի. Սանակօէվ։ Ընտրվում են Ջաչանիձէ (37—0), Կացիաշվիլի (33—4) և Սանակօէվ (23—14)։ Որովհետև վերջինը բաւարարութիւն չէ տուել ընտրութիւններին վերաբերվող օրէնքի պահանջներին, նախագահը հանում է նրա անունը պատուիրակների ցուցակից։ Ընտրվող Ջաչանիձէն և Կացիաշվիլին սօցիալ-դեմօկրատներ են։

Քութայիսում, 45 ընտրողներից ընտրվել են 38-ը, որոնցից 30-ը սօցիալ-դեմօկրատներ են, իսկ մնացածները սօցիալիստ ֆեդերալիստներ։

Փօթիում, յունվարի 20-ին կայացել է 2 պատուիրակների ընտրութիւնը։ Ընտրողների Թիւը եղել է 1052. ընտրվել են սօցիալ-դեմօկրատներ Գ. Սաբախտարիշվիլի, որ ստացել է 647 ձայն և Ա. Նիլաձէ՝ 623 ձայն։ Քաղաքագլուխ Ն. Ն. Նիկօլաձէն, քաղաքային վարչութեան նախկին անդամ Ն. Պանցխովը և Պ. Միգելաձէն, ինչպէս և իբրև պատուիրակներ առաջարկված Թեկնածուները սևացել են։

ՆՐԱՆՑ ՄԻ ՄՈՌԱՆԱՔ

Մեր ընթերցողները յիշում են, որ Ջիւանշիրի գաւառի գիւղերի մի խումբ, որ գտնվում էր Թուրքական շրջանում կղզիացած դրութեան մէջ, երկար ժամանակ մաքառելով յարձակումների դէմ, վերջիվերջոյ որոշեց Թողնել տուն ու տեղը ու պատսպարվել հայկական գիւղերի շրջանում։

Դա գիւղերի այն խումբն է, որ յայտնի է Սարօվներ անունով, որովհետև գլխաւոր գիւղի անունը Սարօվ է։

Այդ խմբի գիւղերն են՝ Սարօվ բէկգիւում, Սարօվ-Մարալեան, Հասանղայեա, Խօրաւղլու։

Տարի ու կէս այդ խեղճ գիւղերի Թշուառ բնակիչները զուրկ են հաստատ կայանից և փորձում են մի կերպ իրանց գլուխը պահել այս ու այն գիւղում։ Նրանք մշակութիւն են անում. մասնաւոր վարուցանքսեր արին ուրիշների հողի վրա, պանդխտութեան գնացին. բայց այնպան քիչ կարողացան վաստակել, որ նրանց ընտանիքները ամենասարսափելի կարիքի մէջ են։

Մենք զանազան ժամանակներ տեղեկութիւններ ենք ստացել նրանց անտանելի վիճակի մասին, յիշատակել ենք «Մշակի» էջերում և յայտնել ենք նրանց միասին Նպաստամատոյց Ցանձնաժողովին, որը իր կողմից նշանակել էր նպաստ սարօվցիների համար։ Սակայն այդ նպաստը չէ հասել բոլոր գիւղերին։ Իսկ կարիքը սարսափելի բնաւորութիւն է ստացել։

Մեր ստացած վերջին տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ գիւղացիները հասել են յետին աստիճանի Թշուառութեան։ Մարդիկ չեն կարողանում հաց ճարել ուտելու համար, երեխաները սկսել են վատ սնունդից և ցրտից հիւանդանալ։ Խեղճ հայրեր ու մայրեր տանեակ վերստ տարածութիւններ են չափում հաց մուրալու ուրիշ գիւղերից և կալուածատէրերից։ Ջայլի, Թալիշ և ուրիշ գիւղերը իրանք էլ կարօտութեան մէջ և չեն կարողանում նոյնիսկ ապահովել իրանց։

Մի քանի հազար պուդ ցորեն կարող է փրկել Թշուառացած գիւղացիութեան կեանքը։

Անհրաժեշտ է, որ Գանձակից կամ Թարթառ կայարանից ցորեն կամ ալիւր հասցնվի աղէտեալներին։

Սոսկալի են այն սրտաճմլիկ նկարագրութիւնները, որ մենք ստանում ենք։

Շուտափոյթ օգնութիւն է հարկաւոր։

Ա. Քալանթար

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Հեռագրով)

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 յունվարի։ Շրջանների պատուիրակների ընտրութիւնները։

Կիեվի նահանգում ընտրվել են 9 չափաւորներ, 7 անկուսակցականներ, 2 առաջադիմականներ և 7 ձախակողմեաններ։

Պերմսկի նահանգում ընտրվել են 4 միապետականներ, 11 աջակողմեաններ, 22 չափաւորականներ, 7 աջակողմեան անկուսակցականներ, 4 անկուսակցականներ և 5 ձախակողմեաններ։

Աստրախանի նահանգում 8 անկուսակցականներ, 2 հոկտեմբերական, 1 կադետ, 7 անկուսակցական։

Վօրօնէժի նահանգում 7 չափաւորներ, 6 միապետականներ։

Մօգիլեվսկի նահանգում 6 միապետականներ, 9 ձախակողմեան և աջակողմեան անկուսակցականներ, մէկ աջակողմեան, 3 ռուս մարդկանց դաշնակցութիւնից, 1 ձախակողմեան։

Րլազանի նահանգում 22 անկուսակցականներ, 3 ձախակողմեաններ, 2 միապետականներ։

Տամբօվի նահանգում —4 անկուսակցական ձախակողմեաններ։

ՄԱՄՈՒԼ

Կառավարութիւնը յայտարարում է, որ նպատակ է դրել իրագործել հոկտ. 17-ի խոստումները, սահմանադրական կարգեր մտցնել Ռուսաստանում մինչդեռ զարտուղի միջոցներով խոչընդոտներ է ստեղծում նրանց դէմ։ Նա համարում էր, որ առաջին Դուման երկրի իսկական ձայնը Մօսկվայի «Р. В.» լրագրում Մակ- լակօվը վերլուծում է Ստօլիպինի այդ «անկեղծութիւնը»։

Ես չը գիտեմ,—ասում է նա,—երբ է Ստօլիպինը անկեղծ, այն ժամանակ, արդեօք, երբ նա խօսում է Միլիւտինի հետ, Թէ երբ զրուցում է Բուլացելի հետ։ Բայց եթէ նա իսկապէս ուզում է սահմանադրական կարգ հաստատել Ռուսաստանում և բարենորոգումները անհրաժեշտութիւն է համարում, ապա ուրեմն անմտութիւն է այն քաղաքականութիւնը, որ խախտում է դէպի իրան տածած յարգանքը։ Այն ժամանակ երբ հարկաւոր է լուծել դարաւոր մի նպատակ,—հաշտեցնել հասարակութիւնը իշխանութեան հետ,—չէ կարելի ժողովրդի առաջ դնել մի այդպիսի դիլեմա. կամ գնալ իշխանութեան ետևից ապօրինութեան և կեղծիքի ճանապարհով, կամ Թէ նրա դէմ օպպօզիցիօն, անհաշտելի դիրք բռնել։ Իր հինգ ամսվայ դիկտատօրութեան ընթացքում Ստօլիպինը զրկեց սահմանադրական կարգի յուսալի յենարանը, քաղաքական կենտրոնը իր հողից, գրգռեց ամենախաղաղ հակառակորդներին և իր բարեկամների վրա դրեց իր ապօրինի հովանաւորութեան դրոշմը։ Եւ այժմ ինչպիսի բարենորոգութիւն էլ նա պատրաստելու լինի, այնուամենայնիւ այդ գործունէութիւնը նրան անկարելի է ներել, և ներկայ կառավարութեան ու Դումայի համերաշխ աշխատանքի մասին եղած փափագները աւելի ու աւելի են անյուսալի դառնում։

*

Ներկայի այդ ամենուրեք տիրապետող կեղծիքը մեր քաղաքական կեանքի բնորոշ գծերից մէկն է համարում նոյն լրագրում պ. Եօղերսկին.

Առաջ,—ասում է նա,—երբ պետական հիմքերը դեռ հաստատուն էին, նրանց պաշտպանում էին ուղղակի և բացարձակ, իսկ երբ ճնշում էին, այդ անում էին միայն յանուն մի յայտնի գաղափարի, որին այդ հիմքերի սպասաւորները իրանք դեռ ևս հաւատում էին։

Այժմ այդ հիմքերը խախտվել են, առաջվայ միջոցներով անկարելի է նրանց այլ ևս պահպանել,—և ահա, փոխանակ ուղղակի մաքառելու հինի պահպանութեան համար, սկսում են սահմանադրական խաղը խաղալ։ Տեռրօրը վերևից կատարվում է քաղաքացիական ազատութիւնները պաշտպանելու անունով։ Սահմանադրութեանը հաւատարիմ մնալու երդումները, բարենորոգումներ մտցնելու խոստումները տեղում են բիւրօկրատական կանցելարիաներից նոյնքան առատօրէն, որքան որ այդ նոյն ազատութիւնը սանձահարելու միջոցները, և ռուսաց կեանքի պաշտօնական քրօնիկ գրողներն իւրեն դրութիւնը այնպէս է պատկերանում, որ, իբր Թէ, միայն ծայրահեղ կուսակցութիւնների դիմադրութիւնն է խանգարում կառավարութեանը՝ հոկտեմբերի 17-ի մանիֆեստի բարիքները տալ ժողովրդին։ Մերկացնում են ծայրահեղ կուսակցութիւնների ապօրէն գործողութիւնները,—և փակում են նրանց առաջ օրինական գործողութիւնների բոլոր ճանապարհները, հաւատացնում են, որ կառավարութիւնը ցանկանում է յենվել,—ոչ, նոյն իսկ աւելի,—արդէն յենվում է հասարակութեան չափաւոր և բարեմիտ մասի վրա,—և վախենում է տալ ամենաչնչին ազատութիւն իր հակառակորդներին, դրանով հաստատելով այն, Թէ ինչպէս է ինքը կառավարութիւնը հասկանում այն համակրանքների հիմնաւոր լինելը, որ վայելում է նա։

«Հօսանք» լրագիրը խօսելով Դաշնակցութեան ընտրողական մանեվրների մասին, նկատում է որ վերջինս առհասարակ խուսափում է սկզբունքային վէճերից և եթէ այժմ նա ճգնում է պարզել իր կրեդօն «ձախ ընտրել» խորագրով առաջնորդողներում, այդ միայն միւս քաղաքական կուսակցութիւնների ճնշմամբ է և այն էլ այնպիսի զգուշութեամբ ու երկչոտութեամբ, որ

մի գուցէ կորչի այնտեղ, որտեղ շատ բարակ է։

Այնուամենայնիւ այդ յօդուածներում չէք գտնի մեր առաջադրած հարցերի պատասխանը։

Ինչու Դաշնակցութիւնը հրաժարվեց անցեալ բօյկօտից, ինչ դեր է յատկացնում նա Պետական Դումային, ինչ պէտք է անէ այնտեղ նրանց ներկայացուցիչը և ուրիշ շատ հարցերի վերաբերմամբ նրանք գերեզմանային լռութիւն են պահպանում։

Բայց հէնց այստեղ է Թաղված շան գլուխը։ «Հասարակութիւնը» պահանջում է այդ հարցերի պատասխանը և ոչ մի քաղաքական կուսակցութիւն իրաւունք չունի լռելու, եթէ միայն նա չէ ուզում անհետանալ պատմական ասպարէզից։

Այսպիսով ուրեմն այդ արմատական հարցերին Դաշնակցութիւնը պատասխան չէ տալիս և ըստ երևոյթին մտադիր էլ չէ տալ։

Բայց ընդհակառակը

Շատ անգամ է նկատված, որ Դաշնակցութիւնը միշտ ունեցել է իր «պօլեմիկայի» օրիգինալ ձևերը։

Այն բոլոր Թեզիսները, որոնք դրվում են նրա դէմ, փոխանակ հերքելու, նա նրանց ճգնում է իր հակառակորդների ուսերին ձգել։ Եւ եթէ, բան է, այդ էլ չէ օգնում, այն ժամանակ Դաշնակցութիւնը սկսում է «կարաուլ» կանչել, սկսում է գոչել, որ մատնութիւններ են անում, պրօվօկացիա է և այլն։

Սօցիալ-դեմօկրատները, ինչպէս յայտնի է, Դաշնակցութեանը մեղադրում էին, որ ոչ սօ-

[illegible]

ԿԵԱՆՔԸ ՔԻԼԱՆՉԻՐՈՒՄ

[illegible]

խնայի օգնութեան ձեռք մեկնելու՝ յիշեալ Թշուառներին ազատելու համար։

(Կը շարունակուի)

Բ. Զ.

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ

Յունվարի 17-ին կայացել է Մօսկվայում Համալսարանական Կենտրոնական Մարմնի նիստը՝ քննելու գլխաւորապէս այն հարցը Թէ ուսանողական կազմակերպութիւնը պարտադիր պէտք է լինի բոլոր ուսանողների համար Թէ ոչ։

Երկար վիճաբանութիւններից յետոյ ընդունվել է հետևեալ բանաձևը. «Ուսանողական կազմակերպութիւնը պէտք է լինի պարտադիր Մօսկվայի համալսարանի ընդհանուր ուսանողութեան համար։ Մինչև ուսանողական կազմակերպութեան սահմանադրութեան հաստատվելը, իբրև այդ կազմակերպութեան կանոնաւոր կազմակերպված մասը, Համալսարանական Կենտրոնական Մարմինը ներկայումս հանդիսանում է ընդհանուր պարտադիր մի հաստատութիւն»։ Ուսանողական ժողովների ազատութեան հարցի առիթով համալսարանում, ընդունվել է հետևեալ բանաձևը.

«Ուսանողական ժողովները կազմվում են խավօչնի կարգով և դասախօսութիւններից ազատ ժամանակներում։ Այդ նպատակով յատկացված շէնքերը տրվում են Կենտրոնական Մարմնի հսկողութեան ներքոյ»։ Այդ միևնոյն նիստում ի միջի այլոց ընդունվել են հետևեալ երկու բանաձևերը. 1) «Համալսարանում գործող կազմակերպութիւնների մասին տեղեակ լինելու համար Համալսարանական Կենտրոնական Մարմինը դիմում է ուսանողական բոլոր Դաշնակցութիւններին և Ընկերութիւններին խնդրելով նրանց տեղեկացնել իրան ի գիտութիւն իր գոյութեան մասին։ Միևնոյն ժամանակ Համալսարանական Կենտրոնական Մարմինը առաջարկում է բոլոր նորակազմ կազմակերպութիւններին միայն իր միջոցով դիմել պրօֆէսօրների խորհրդին և խնդրել ռեգիստրացիայի համար»։ 2) «Կենտրոնական Համալսարանական Մարմնի մէջ ստացված բողոքից երևում է որ համալսարանում գրքերի վիճակախաղը ազարտի բնաւորութիւն է ստացել, այդ առիթով Մարմինը որոշել է դիմել ուսանողներին և խնդրել վերջ տալ համալսարանում գրքերի վիճակախաղին»։ Այս վերջին բանաձևերը վճռված է տարածել ուսանողութեան մէջ։

ԵՐՐՈՐԴ ԱՌԱՋԱՐԿԸ [1]

Նորոգ հանգուցեալ Արիստակէս արքեպիսկոպոսի յետ մնացած փոքրիկ գումարը հրաւիրել է աստրախանցիներին։ Սրանք ժողովական վճռով պատգամաւորութիւն են կազմել մի քանի հոգուց՝ ներկայանալ Վեհափառ Հայրապետին և Թիֆլիսցիներից Սեդրակեան սրբազանին ընծայաբերված 6000 ր. գումարը խնդրել ի նպաստ Աստրախանի նոբահաստատ Թեմական դպրոցի։

Ժողովում այդ առաջարկութիւնը շարժողի ասելով՝ Արիստակէս սրբազանը ամեն անգամ յիշեալ ընծայաբերութեան վրա խօսք բացվելիս այն է եղել կրկնելիս՝ Թէ «ժողովրդի այդ կոպէկները ես պէտք է նորից վերադարձնեմ ժողովրդին, ես իրաւունք չունեմ նրան ձեռք տալու» և այդ խօսքերը նա իբր Թէ ասում էր միշտ, ամեն տեղ։

Առաջարկողի այդ ասութիւնները և էլ այն, որ սրբազան Սեդրակեանը շատ է աշխատել Աստրախանի Թեմ. դպրոցը բանալուն, նաև այն՝ որ նա կտակ չէ Թողել իրանից յետ մնացած գումարի մասին, այդ ամենը հիմք ընդունելով՝ ժողովն անում է վերոյիշեալ որոշումը—խնդրել, յատուկ պատգամաւորութեան միջոցով, յիշեալ գումարը ի նպաստ նորաբաց դպրոցին, «որը ունի նիւթական շատ մեծ կարիք և որի բացվելուն այնքան աշխատել է հանգուցեալը»։

Մենք ասել ենք այստեղ («Մշակ» № 257. 1906) և կրկնում ենք, որ յիշեալ գումարը (ոչ 6000, այլ մօտ 7000 ր.) Թիֆլիսի հայք ընծայեցին Սեդրակեան սրբազանին մի յատուկ գրութեամբ, ոչ Թէ միայն բժշկվելու համար, ինչպէս ասել է առաջարկուն աստրախանցիների ժողովում, այլ և երկասիրութիւնները տպել տալու համար։

Սրբազանը լաւ իմացաւ, Թէ ինչպէս ուր պիտի գործադրէր այդ գումարը և սկսեց մէկը միւսի ետևից լոյս ընծայել գրքեր, որոնց շարքում առաջինն եղաւ «Ամուսնական խնդիրներ» գիրքը։

Գումարն ընծայաբերողները յատուկ նշանակութիւն էին տուել նրան և եթէ սրբազան Սեդրակեանը խնայէր այդ նուէրը ըստ մասին իր անձի բժշկութեան վրա գործ դնելու, նա չը խնայեց. մենք այդ գիտենք. նոյնը իր երկերի տպագրութեան վրա գործ դնելու։

Ընդունում ենք, որ նա յիշեալ գումարից պակասածը կը հոգար լրացնել գրքերի արդիւնքից և այլ եկամուտներից, Թէև նուիրաբերողները երբեք մտքով չէին տարել այդպիսի մի բան՝ որ պարտաւորեցնէր եպիսկոպոսին գործադրվածը յետ իր տեղը դարձնել։ Բայց եթէ սրբազանն ինքն է մտածել և այդ պէս վարվել՝ որպէս զի գրքերի հրատարակութեան աղբիւրը չը սպառվի, ապա ինչ իրաւունք որևէ մէկի կողմից ուրիշ գործադրութիւն տալ այն գումարին։

Մենք կրկնում ենք մեր առաջարկը—յետ մնացած գումարով շարունակել, ըստ մտաց նուիրաբերողների, ի լոյս ընծայել Արիստակէս եպիսկոպոսի յետ Թողած երկերը և սրանց էլ վաճառվածի արդիւնքը բարդել մնացորդի վրա՝ որպէս կարծվում է Թէ վարվել է ինքն իսկ Սեդրակեան։

Կտակ չը կայ, բայց նուիրաբերողների վկայութիւնը և գրութիւնը կայ ընդամին և նուիրատուի վարմունքը, որպէս հաստատում են ոմանք, և մեզ հաւանական է երևում՝ ճանաչելով Արիստակէս սրբազանի միտումները և բնածին ազնիւ հպարտութիւնը՝ չօգտվել, իր անձնական շահի համար, հասարակութեան նուէրներից։

Ա. Մ. Եզեկեանց

1) «Մշակ» 1906 № 257 և 1907 №№ 1 և 12։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՀԱՅ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐԸ

Ինչպէս արդէն հեռագիրը հաղորդեց, Կովկասի համար Պետական Դումայի անդամների ընտրութեան օր նշանակված է փետրվարի 6-ը։

Այսպիսով 2 շաբթից յետոյ մենք կիմանանք, Թէ ինչ արդիւնք ունեցան մեր երկրի մի քանի կենտրոններում այս ու այն կուսակցութիւնների կողմից կատարվող անդային գործողութիւնները, իրանց Թեկնածուների ընտրութիւնը աջողեցնելու համար. կը տեսնենք Թէ ինչ դաւանանքի և ընդունակութիւնների տէր անձնաւորութիւններ ընտրվեցին, որոնք իրանց ուսերի վրա պիտի տանեն տառապանքի ծովում ալեկոծվող մեր բազմաչարչար ժողովրդի ծանր դատը ընդդէմ բիւրօկրատական անսիրտ բռնակալութեան։

Եթէ ընտրութիւնները կը տարվեն փոքր ի շատէ կանոնաւոր, ընտրողները կը վերաբերվեն դէպի այդ կարևոր գործը լուրջ և գիտակցաբար, ձայն տալով իրանց կարծիքով աւելի համապատասխան ու արժանաւոր անձնաւորութիւններին, առանց ենթարկվելու կողմնակի ազդեցութիւնների և զոհ դարձնելու իրանց քուէները կեղծիքի, այն ժամանակ ընտրված անձնաւորութիւններով կարելի է իմանալ Թէ որքան այդ ժողովուրդը պահպանողական է, չափաւոր ձախակողմեան Թէ ծայրայեղ։

Միւս կողմից էլ, ընդհակառակն, քանի որ որոշ չափով արդէն յայտնի է մի ժողովրդի մտաւոր-բարոյական մակարդակը, նրա ձգտումները, տրամադրութիւնն ու աշխարհահայեացքը, նայելով ընտրված անձնաւորութիւններին կարելի է ասել Թէ որքան աջող է եղել ընտրութիւնը, որքան նրանք կարող են ժողովրդի իսկական ներկայացուցիչ համարվել։

Մանաւորելով մեր խօսքը հայ ժողովրդի վերաբերմամբ, տեսնենք Թէ նա ինչ տեսակ պատգամաւորներ պէտք է ուղարկի Պետական Դումա։

Անշուշտ այնպիսիք, որոնք արտայայտիչ լինէին այն ձգտումների և կատարէին այն դերը, ինչ որ ունի հայ ժողովուրդը Ռուսաստանի յեղափոխութեան վերաբերմամբ։

Այդ դերը կարծում ենք ամենաճիշտը կը լինէր անուանել չափաւոր ձախակողմեան ուղղութիւն։

Հայը չէ կարող պահպանողական լինել, որովհետև իր կաշուի վրա ամենից շատ փորձած լինելով միահեծան բիւրօկրատիայի ծանր հարուածները, երբեք չէ կարող համաձայնել երկնքից շնորհված համարել ներկայ կարգերը և ամենից շատ պիտի փափագի օր առաջ վերացած տեսնել այդ բոլոր անարդարութիւնների հիմք կազմող կառավարչական ձևը։

Սակայն նա չը լինելով պահպանողական, չէ կարող լինել միևնոյն ժամանակ և ծայրայեղ ազատամիտ, այլ ստիպված է բռնել չափաւոր ձախակողմեան ուղղութիւն, իսկ Թէ ինչու յատկապէս այդ վերջինը, այդ մասին արժէ մի քանի խօսք ասել։

Կարծում ենք, սխալվում են մեր ծայրայեղ յեղափոխական կուսակցութիւնների եռանդուն պարագլուխները, որոնք հաւատացած են Թէ մեր ժողովուրդը ձեռնհաս է ներկայ պայմաններում արմատական փոփոխութեամբ միանգամից յեղաշրջել տիրող քաղաքական կարգերը։

Իզուր են նրանք դարևոր հալածանքի տակ կորացած այս խեղճ ու կրակ ժողովրդին ընդունակ համարում արծուի այնպիսի հսկայական Թռիչքի, որով նա իբր Թէ պիտի իր ներկայ ստրկութեան անդունդից միանգամից սլանայ մինչև ազատութեան եթերը... դա մի հաճելի պատրանք է, միևնոյն ժամանակ խիստ վտանգաւոր ինքնախաբէութիւն։

Ոչ, այդպիսի Թռիչքի անզօր է մեր ժողովուրդը, և եթէ նրան այդ ստիպեն անել, նա միայն կարող է կոտրել իր Թևը... Մեր կեանքի ամենօրեայ փաստերը գալիս են ապացուցանելու, որ մեր ժողովուրդը չէ սիրում առաջ գնալ մեծ ոստիւններով, նա ամեն անգամ երկու քայլ առաջ գնալիս մի քայլ յետ է դառնում. նա առաջադիմում է միայն ծանր քայլերով. այդպէս է նա կրթական հասարակական ասպարէզներում, առևտրա-արդիւնաբերական գործերում և այլն, և նա նոյնպէս էլ դանդաղաշարժ է և ազատագրական շարժումներում, յեղափոխական կռւում։ Աշխատել արևստական կերպով, կարճ ժամանակում, արագացնել նրա քայլերը՝ դժուար է, դա կարող է աւելի շուտ վայր գլորել նրան։

Որքան էլ առողջ ու կենսունակ լինի յեղափոխութեան սերմը, որքան էլ պարարտ լինի հողը և առատ նրա ջուրը, լոյսը, օդը, ջերմութիւնը, սակայն նրա յաջող զարգացման համար անհրաժեշտ է ժամանակ, պէտք է Թոյլ տալ, որ նա զարգանայ աստիճանաբար։ Իսկ դրա միակ միջոցն է այժմ միայն չափաւոր ձախակողմեան գործունէութիւնը։

Սակայն յեղափ. գաղափարի մեր ժողովրդի սրտում ունեցած սաղմային դրութիւնը չէ միակ պատճառը, որի հիման վրա մենք հայ ժողովրդի համար օգտակար ենք գտնում միայն չափաւոր ազատամիտ ուղղութիւնը, այլ և այդ խնդրում առաջնակարգ նշանակութիւն ունեն Թէ Անդրկովկասի հայութեան նիւթական-տնտեսական դրութիւնը և Թէ այն միջավայրը, ուր նա առաջ է տանելու իր յեղափ. ազատագրական կռիւը։

Ներկայումս այս վերջին երկու հանգամանքը ևս նրա համար խիստ աննպաստ են։

Նախ տնտեսականի մասին պէտք է ասել, որ այն բազմահայ շրջանները (օր. Շիրակը, Աբարանը, Նոր-Բայազէտը) ուր հայ ժողովուրդը կարող է ակտիւ կռիւ մղել յանուն յեղափոխութեան առանց երկիւղ ունենալու ներքին այլացեղ տարրերի յարձակումից, այնքան աղքատ ու խեղճ են, որ ոչ մի հնարաւորութիւն չունեն նոյնիսկ յաջողութեան դէպքում երկար դիմանալ այդ կռւին, և վերջ ի վերջոյ ստիպված պիտի լինեն կէս ճանապարհին մնալ, տանուլ տալով կռիւը և բոլորովին քայքայելով իրանց դրութիւնը։

Ինչ վերաբերում է միւս տեղերին, այդտեղ արդէն հայերն այնպէս խիստ խառնված են Թուրք տարրի հետ, որ առանց այս վերջինի ուժեղ շարժման ու միութեան ոչինչ չեն կարող անել, առանց վտանգելու իրանց գոյութիւնը։ Իսկ Թուրքը դեռ շատ չի պատրաստ լինել յեղափ. կռւի համար... Ահա այդ միջա-

վայրում հային անհնարին է միայնակ նետվել այդպիսի ծանր կռւի ասպարէզ:

Այս դրութիւնը անշուշտ շատ պարզ պիտի լինի մեր ծայրայեղ յեղափ. գործիչների համար, չափաւորելու իրանց եռանդը...

Եւ ահա քանի որ հային անհրաժեշտ է առանց ուժգին ցնցումների, աստիճանական կարգով առաջ տանել իր յեղափոխական ազատագրական կռիւը, ուստի նա առ այժմ ստիպված պիտի լինի բռնել միայն չափաւոր ձախակողմեան ուղղութիւն և ամեն տեղ, ուր նա ներկայացուցիչներ պէտք է ուղարկի պաշտպանելու իր իրաւունքները, դրանք պէտք է լինեն այդ վերջին ուղղութեամբ համոզված անհատներ:

Պետական Դուման եւ ժողովրդի համար ազատագրական կռւի ասպարէզներից մէկն է և այնտեղ հայ ժողովրդին օգտակար կարող են լինել միմիայն չափաւոր ձախակողմեանները:

Լ. Մարկոսեան

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ԹՒԱՆՇԱՆՆԵՐ

Պ. Վ. Թոթոմեանցը, որ միշտ հետաքրքրվում է Ռուսաստանի քաղաքային վարչութիւնների գործերով ու նամանաւանդ նրանց ֆինանսական վիճակով, վերջերս «Товарищъ» թերթում, իբրև իր մանրազնին հետազօտութիւնների արդիւնք, մի շարք վերին աստիճանի հետաքրքրական ստատիստիքական տեղեկութիւններ է հաղորդում նախ այն մասին, թէ ոստիկանութիւնն ու ժանդարմերիան որպիսի գումարներ են կլանում քաղաքային վարչութիւնների գանձարաններից, և ապա այն մասին, թէ այդ նոյն ոստիկանութիւնն ու ժանդարմական կորպուսը պահելու համար որպիսի գումարներ են ծախսվում պետական գանձարանից:

Մենք հէնց այդ հերթով էլ կը ծանօթացնենք մեր ընթերցողներին պ. Թոթոմեանցի այդ յօդուածների հետ:

«Շատ ու շատ անգամներ են Ռուսաստանի քաղաքները խնդրագրով կառավարութեանը դիմել,—ասում է պ. Թոթոմեանցը,—որպէսզի նրանց ազատեն, այսպէս կոչված, պարտաւորիչ ծախսերից, այսինքն, այն օժանդակութիւնից, որ քաղաքային վարչութիւնները տալիս են պետական գանձարանին, ոստիկանութիւնը պահպանելու և, զօրքերին քաղաքներում պահելու, բնակարանների վարձ վճարելու համար, բայց միշտ այդ դիմումները անհետեւանք են մնացել: Մինչդեռ այդ դիմումները միշտ պատճառաբանվում էին այն լուրջ իրողութեամբ, որ զօրքերին բնակարանավարձի և ոստիկանութեան ու ժանդարմական զինվորական համար արված ծախսերը կլանում են քաղաքային բիւջէտի անհամեմատ մասը, ուստի և անհնարին է դառնում բնակիչների մի շարք ամենաէական կարիքները հոգալ: Մի քանի քաղաքներ, ինչպէս օրինակ, Վլադիկավկազ, Թիֆլիս, Բագու, Պոլտավա, Եկատերինոդար, Սմոլենսկ, Սամարա և Օդեսսա, վերոյիշեալ ծախսերի շնորհով մի յայտնի աստիճան սնանկութեան են հասել»:

Յետոյ պ. Թոթոմեանցը բերում է հետեւեալ թւանշանները. 1892 թ. քաղաքային պօլօժենիա ունեցող բոլոր քաղաքները երեք տարվայ ընթացքում՝ 1899—1901 թ. միջին թւով ծախսել են տարեկան 103,200,000 րուբլի: Այդ հաշւով իւրաքանչիւր բնակչի վրա ընկնում է 7 րուբ. 56 կոպ. տարեկան ծախս: Այդ 7 ր. 56 կ. ծախսը հետեւեալ կերպով է բաժանվում. ոստիկանութեան, ժանդարմերիայի և զօրքի բնակարանավարձի համար ծախսվում էր 1 րուբ. 61 կոպ., քաղաքային վարչութեան պահպանութեան և պարտքեր վճարելու համար—1 ր. 33 կ., քաղաքային կալուածներն ու ձեռնարկութիւնները պահպանելու համար—70 կոպ., բնակիչների անմիջական կարիքները (քաղաքի բարեզարդութիւնը, բժշկական մասը բարեգործական հիմնարկութիւնները, ժողովրդային կրթութիւնը) հոգալու համար—2 ր. 86 կ., և միւս մնացած ծախսերի համար—1 րուբ. 6 կոպ.:

«Այստեղից երեւում է,—շարունակում է պ. Թոթոմեանը,—որ բնակչութեան ամենաանմիջական կարիքները գոհացնելու համար քաղաքները ծախսում էին իրանց ամբողջ բիւջէտի $^2/_5$ մասից էլ պակաս: Տարեկան 2 րուբ. 86 կոպ.-ով քաղաքի բնակչին տրվել է և բժշկական օգնութիւն, և ուսումնարանական կրթութիւն, և լուսաւորութիւն, և մայթած փողոցներ և այլն: Այդ պատճառով էլ Ռուսաստանի քաղաքներից մեծ մասը ապրում է մթութեան մէջ, համարեա թէ առանց բժշկական օգնութեան. նրանց ուսումնարանները անբաւարար են բոլոր ցանկացողներին ընդունելու համար, յաճախ փողոցները սալայատակած չեն, իսկ երբեմն էլ նրանք ուղղակի թանձր փոշու ու ցեխի տակ են թաղված այն աստիճան, որ նրանց պէտք է պեղումների միջոցով գտնել»:

Այդ հաշւով, ինչպէս պ. Թոթոմեանցն է ասում, «պարտաւորեալ» ծախսերը քաղաքային ամբողջ բիւջէտի $^1/_5$ մասից աւելի են կազմել, որոնք միջին թւով հասել են մինչև 22,017,000 րուբլու: Միմիայն ոստիկանութեան համար քաղաքների տւած գումարը մինչև 1901 թ. հասնում էր 6 միլիօն րուբլու, իսկ վերջին տարիներում այդ գումարը շատ աւելի է բարձրացել:

Իսկ երբ ոստիկանութեան, ժանդարմերիայի ու զօրքի համար քաղաքների տրած գումարները բաղդատութեան են դրվում կրթութեան համար տրված գումարների հետ, այն ժամանակ շատ աւելի հետաքրքրական պատկեր է ստացվում: Այսպէս, 1899 թ. Ռուսաստանի բոլոր քաղաքները միասին պետական գանձարանին նպաստ են տուել «պարտաւորեալ» ծախսերի համար 21,304,389 րուբլի, իսկ իրանց ուսումնարանների համար այդ քաղաքները ծախսել են ընդհանուր առմամբ 9,347,650 րուբլի. 11,340,427 րուբլի էլ ծախսված է եղել բժշկական, անասնաբուժական և սանիտարական կարիքների համար: Այլ խօսքերով, ժողովրդական կրթութեան ու նրա առողջապահութեան վրա 616,312 րուբլով աւելի քիչ է ծախսվել, քան ոստիկանական պէտքերի վրա:

Այդ հարցը նամանաւանդ ցայտուն է դառնում, երբ մենք մի փոքրիկ ակնարկ ենք գցում հետեւեալ համեմատական աղիւսակի վրա, որտեղ ցոյց է տրված, թէ 1897 թուականին 20 քաղաքների իւրաքանչիւր բնակիչ տարեկան քանի կոպէկ է ծախսել ոստիկանութեան վրա և քանի կոպէկ իր ուսումնարանների վրա:

Մոսկվայի ամեն մի բնակիչ ոստիկանութեան համար ծախսել է 116 կ. իսկ ուսում. 73 կ.

Իրկուտսկ	115 կ.	95 կ.
Կիեվ	92 »	53 »
Պետերբուրգ	90 »	80 »
Օդեսսա	83 »	85 »
Կրոնշտադտ	71 »	18 »
Վարշաւա	63 »	24 »
Նիկօլաեվ	53 »	32 »
Վիլնա	52 »	6 »
Խարկով	50 »	36 »
Օրեօլ	44 »	8 »
Տվէր	42 »	27 »
Սլօնիմ	35 »	1 »
Տուլա	34 »	12 »
Լուգանսկ	31 »	4 »
Բերդիչեվ	31 »	14 »
Կօվնօ	28 »	2 »
Րիազան	27 »	11 »
Կօզլօվ	25 »	1 »
Դուբնօ	17 »	0 »

Ինչպէս այս աղիւսակներից պարզ երեւում է, միմիայն Օդեսան է, որտեղ ուսումնարանների համար տրված ծախքը երկու կոպէկով աւելի է, քան ոստիկանութեան համար տրվածը, իսկ մնացեալ միւս տեղերում այս վերջինն է, որ կլանել է քաղաքային բիւջէտի ամենախոշոր %-ը, ուսումնարանների համար թողնելով երբեմն ընդամենը մէկ կոպ., իսկ երբեմն էլ ոչինչ:

«Իրերի դրութիւնը այդպէս տխուր է եղել—շարունակում է պ. Թոթոմեանցը,—1897 թուականին: Իսկ վերջին տարիներում ոստիկանութեան ու զօրքի համար քաղաքների արած ծախսերը անհամեմատ մեծացել են, որովհետեւ համարեա թէ ամբողջ Ռուսաստանը հիմա զինւորական դրութեան մէջ է: Այսպէս, 1897 թ. Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան կողմից ոստիկանութիւնը պահելու համար տրված օժանդակութեան գումարը հասնում էր 66,600 րուբլու: Բայց հետզհետէ այդ ծախսերը աւելացան և հասան 100,000 րուբլու, դրա մէջ չը հաշւելով հրդեհաշէջ գնդի պահպանութեան և ոստիկանական թաղային վարչութիւնների ու ոստիկանապետի վարչութեան համար բնակարաններ վարձելու վրա ծախսված գումարները: 1903 թ. այդ բոլոր ծախսերի ընդհանուր գումարը (Թիֆլիսում) հասնում էր 135,000 րուբլու: Քաղաքի ծախսերի այդպէս աճելու հետ զուգընթացաբար նուազում էր պետական գանձարանից այդ առարկայի համար բաց թողնված գումարի քանակը, որը 1904 թ. հասաւ 79,900 րուբլու, չը նայելով որ քաղաքային ոստիկանութեան աստիճանաւորները պետական ծառայութեան մէջ են գտնվում: Նոր շտատների համաձայն, 1904 թ. Թիֆլիսի ոստիկանութիւնը պահպանելու համար պէտք եղաւ 345,000 րուբլուց աւելի, որի կէսը պէտք է քաղաքը վճարէր: Եթէ դրան աւելացնենք թաղային և ոստիկանապետի վարչութիւնների համար բնակարանավարձը, ոստիկանապետի ու իր երկու օգնականների անձնական բնակարանների վարձը և հրդեհաշէջ գնդի վրա եղած ծախսերը, այն ժամանակ քաղաքի կողմից վճարված գումարը հասնում է 238,000 րուբլու:

«Մոսկվան այդ նոյն ծախսերի համար 1905 թ. տուել է 2,278,000 րուբլի, այն է՝ իր ամբողջ բիւջէտի 16,6 %-ը:

«Այդպիսի վիթխարի գումարներ ծախսելով ոստիկանութեան վրա, կատարելապէս քայքայվելով այդ ծախսերի ծանրութեան տակ, չափազանց կրճատումների հասցնելով քաղաքային վարչութեան մէջ ծառայողների ռոճիկները, ոստիկանական անհագին վոհմակներ պահելու խաթրու, քաղաքացիները այդ բոլորի փոխարէն ամենատարրական ապահովութիւնն էլ չեն ստանում գողերի ու աւազակների դէմ. որչափ շատացնում են ոստիկաններից թիւը, այն չափ էլ աճում են աւազակութիւններն ու գողութիւնները»:

Յօդուածի վերջում պ. Թոթոմեանցը յիշատակում է այն մի քանի բացառիկ դէպքերը, երբ կառավարութիւնը թոյլատրեց քաղաքացիներին իրանց ձեռքն առնել պաշտպանողական գործը ու քաղաքային միլիցիա կազմակերպել, և թէ ինչպէս այդ միլիցիաները շատ աւելի լաւ կատարեցին իրանց դերը, քան կատարում է ոստիկանութիւնը:

«Սակայն ինչ արած,—ասում է պ. Թոթոմեանցը,—որ քաղաքների կողմից կառավարութեանը արված այդ կարգի բոլոր դիմումները, ինչպէս և պատերազմական և այլն դրութիւնները վերացնելու մասին, միշտ մնում են «ձայն բարբառոյ յանապատի»:

Յաջորդով մենք ընթերցողներին կը ծանօթացնենք պ. Թոթոմեանցի երկրորդ յօդուածի հետ, որտեղ նա նոյնպէս ստատիստիքական տեղեկութիւններով ցոյց է տալիս, թէ որպիսի մեծ ծախսեր է անում նոյն ոստիկանութեան ու ժանդարմերիայի պահպանութեան համար պետական գանձարանը:

Կատիլինա

ՎԵՐԱԿԱԶՄԵԱԼ ՀՆՉԱԿԵԱՆՆԵՐ

Տաճկահայ գաղթականութեան հսկայական հոսանքը դէպի Մ.-Նահանգները սաստիկ նպաստեց հայ յեղափոխականների գործունէութեան ծաւալման, կարելիութիւն տալով նրանց եթէ ոչ դրականապէս օգտաւէտ յայտնվելու ազատագրական շարժման՝ գոնէ նիւթապէս ապահովվելու օտար երկրներում: Գործիչների չէֆերի ապրուստի միջոցները երաշխաւորվում էին. ամենակարեւորը այդ էր:

Սովալլուկ, կիսամերկ, աղէտ ողորմելի գեղջուկներ, որոնք բռնութեան պատմական դարբնոցի արհաւիրքներից յանկարծակի դուրս են նետվում մի ազատ միջավայրի վրա, ուր չը կայ այլեւս կախաղան, չը կան բանտ ու աքսոր, ուր գոյութիւն չունեն վարչական ճնշումներ որեւէ ձեւով արտայայտված, ուր ամեն մարդ ազատ է, որպէս մի թռչնակ, ամպերի տակ սուրացող—դա մի հսկայական թռիչք է, որ գործում է Թիւրքահայ գաղթականը: Դիւրին է երեւակայել հոգեբանական այն մրրկոտ ցնցումը, որը պէտք է յաջորդէ պայմանների յեղաշրջման նմանօրինակ երեւոյթին:

Մեզ վիճակվել է վկայ գտնվել Սիբիրի հեռաւոր անկիւններից մէկում մի սրտաճմլիկ տեսարանի: Քսան տարվայ մենաւոր բանտարկութիւնից յետոյ, ազատ էր արձակվել մի լեհ քաղաքական յանցաւոր: Իր մութ գնդանից յանկարծ բացօդեայ մի տեղ յայտնվելով, շուկայում — ոստիկանութեան վարչութեան հանդէպ, շրջապատված մարդկային մի հոծ բազմութեամբ, դժոխային անցեալից յետոյ նոր, ազատ մի կեանք վարելու գիտակցութեամբ՝ ողորմելին չը կարողացաւ դիմադրել տպաւորութիւնների ու յուզմունքների կատաղի յորձանքին: Նա սկսեց լալ, ծիծաղել, երգել ու աղաղակել, տարօրինակ ոստիւններ գործելով վազում էր «որկրամոլների շարքում» (обнсорный рядъ), համբուրում անծանօթ հացավաճառներին ու բոսնակներին:

—Առ, եղբայր, կարելի է պէտք է սա քեզ—և ցոյց էր տալիս ամեն պատահողին իր ոչինչ չարժեցող գլխարկը և թափթփված, փտած վերարկուն:—Ես կուզեմ որ ամենքը ինձ պէս ազատ լինեն—ես կը տամ իմ հարստութիւնները, միայն ազատ, ազատ մարդիկ տեսնելու պայմանով:

Միւս օրը բարձրացրին նրա ցրտից փայտացած դիակը մի օղետան մուտքի առաջ. խղճալին կաթուածահար էր եղել:

Թիւրքահայ գաղթական եւ այստեղ, Ամերիկայում՝ նոյնպիսի հոգեւորական ելեւէջների միջով է անցնում. նրա ուղեղը նոյն հզօրագոյն ցնցումներին է ենթարկվում:

Կործանված հայրենիքի աւերակների տակից աշխատանքի ու առատ վարձատրութեան մի բարեհամբոյր հողի վրա յայտնվելով՝ ար զէն ի բնէ ժուժկալ ու կենսական համեստ պահանջներով նա կարողանում է ոչ միայն իր ապրուստի միջոցները ապահովել ու տարին մի քանի տասնեակ ոսկիներ եւս «երկիրը ճամբել», այլ և յաճախ սպառել վատակը մի անհագին տակոսը հասարակական նշանակութիւն ունեցող հիմնարկութիւնների վրա:

Դժուար է չափել «Որբախնամ», «Աղքատախնամ», «Կրթասիրաց», «Ուսումնասիրաց», «Գրադարանային» և այլ անուններով հիմնված ընկերութիւնների ու միութիւնների արտասովոր քանակութեան վրա, որոնց պահպանութեան ողջ ծանրութիւնը ընկնում է Ամերիկայի գործաւոր դասակարգի պողպատեայ վզին: *) Անհագին գումարներ են ծախսված այդ հաստատութիւնների վրա, որոնք խլված են աղքատ բանուորների գրպանից այլ և այլ ձեւերով: «Շքեղ» կամ «փառահեղ» ու «մեծ» հանդէսներ, հաւաքոյթներ, հրապարակային ժողովներ, վիճակախաղ, ներկայացումներ—բոլորը այս կամ այն նպատակի համար անընդհատ իրար են յաջորդում տարին-տասներկու ամիս: Ճիշդ է, այս ամենը շատ տափակ է անցնում, անհամ ու գեղարուեստական տարրական պահանջներին չը համապատասխանող կերպով. իրաւ է և այն, որ նրանք չեն պարունակում աւելի, քան հազար անգամ կրկնված հանրածանօթ ոտանաւորներ, անճաշակ արտասանութիւններ, զուռնա, երգ ու երբեմն էլ պարեր՝ բայց չէ՞ որ ներկայ եղողների սիրտը և միտքը այնքան համեստ են ու սակաւապահանջ: Գլխաւորը—նպատակն է և ոչ նպատակին հասնելու ձեւը: Թող առաջինը լաւ լինի, երկրորդի հետ եղլայ կարելի է գնալ: Եւ եղլայ է գնում գաղթական հայը:

Տեղական պայմաններին անծանօթ անհատը աչքի անցնելով ամերիկահայ թերթերը՝ մընում է շուարած: Այդ հանդէսների և ներկայացումների ճոճուն ծանուցումները կարդալով՝ նորեկը դիւրաւ ենթադրելու է, թէ ամերիկահայը աւելի շատ բարեգործութիւններով ու զուարճութեամբ՝ է անցնում իր ժամանակը, քան զբաղված է սեփական գործով: Այդ ուղղութեամբ՝ հետեւցնելու է, որ նա նիւթապէս ապահով մի տարր է, որ երջանիկ ու անհոգ մի կեանք է վարում: Սակայն որպիսի՜ մոլորութիւն:

Մրացեալ-Նահանգներում նորեկ հայ գաղթականի համար գոյութիւն ունի միայն մի ասպարէզ—գործարան: Վաստակի միակ պայմանը ֆիզիկական ուժի, եռանդի ու առողջութեան սպառումն է գործարանն, երի ծախք ու մուտի մէջ, անիւների խելագար պտոյտի հանդէպ, որոնց շնորհիւ տասնեակներով են մարդիկ անդամահատվում կամ սպանվում, բիւրերով թոքախտին գոհվում կամ ուրիշ տարափոխիկ հիւանդութիւններ ընդունում: Բայց և չը նայելով գոյութիւն ունեցող վաստակի տաժանակիր պայմաններին՝ ամերիկահայը անընականօրէն շռայլ է, գոնէ այդպէս էր մինչև այժմ՝ և իր առատաձեռնութիւնը հանրօգուտ նպատակների համար դրամ տալու ժամանակ՝ միանգամայն վեր է ամեն կըշռադատութիւնից: Ամերիկահայ գործաւորը միշտ ամօթահար է արել համարեա աղային և բարեգործ ջոջերին:

Սակայն համեմատակի կերպարանք ընդունած տգիտութիւնը, տարրական կրթութիւնից զուրկ լինելը (անհրաժեշտ բացառութեամբ), միշտ զրկել են ամերիկահային հասարակական խընդիրների մէջ աչալուրջ գտնվելու կարողութիւնից: Նրա մասնակցութիւնը մեր կեանքի ներքին հարցերի լուծման միջոցին, չափազանց խանդոտ է եղած, բայց և միշտ մակերեւութական: Նա անընդունակ է յայտնվել ըմբռնելու երեւոյթները ըստ իրանց էութեան և գնահատելու իր գործիչների ընթացքն ու հանրային բնաւորութիւն ունեցող գործերում քննադատելու թէ սեփական ու թէ իր ղեկավարների գործողութիւնները: Ահա այս բացասական ցաւալի պարագաները մեծապէս նըպաստեցին պղտոր ջրերի մէջ ձուկ որսողներին՝ ամերիկահայը կեղեքման պարարտ միջոց դարձնելու՝ նրա միամտութիւնն ու զգացմունքները շահագործելու անկոնտրոլ կերպով: Զարմանալի չէ ուրեմն, որ վերակազմեալների ուխտադրժութիւնը դէպի արեւմուտք՝ զինուորական մի յաջող արշաւանք եղաւ: Յեղափոխական ֆօկուսնիկութիւնների համար Մ.-Նահանգները իսկական Երուսաղէմ, արժանի վայր հանդիսացան:

Կը շարունակվի

*) Ուորչեսթըրի հայ գաղթականները հիմնած են «Ուորչեսթըրի Կ Թասիրաց Միացեալ ընկերութիւն», (լուսաւորչական և բողոքական), որի տրամադրութեան տակ կայ մի գումար 12,000 դոլլարից աւելի (մօտ 24,000 րուբլի): 325 տուն զուտ հայ ունեցող Մոլլու գիւղի ամերիկահայ գաղթականները նման մի հաստատութիւն ապահոված են 6000 դոլլարի չափ դրամագլխով:

«ԻՆՉ ԿԸ ՑԱՆԵՍ, ԱՅՆ ԿԸ ՀՆՁԵՍ»

«Դաշնակցութեան» հրապարակախօսները մեծ դժգոհութիւն ու անբաւականութիւն են յայտնում, որ մեր գաւառները շատ անտարբերութեամբ են վերաբերվում դէպի Պետական Դումայի ընտրութիւնները: Ահա թէ ինչ են գրում նրանք «Ժամանակի» № 16-ի առաջնորդողում.

«Ընտրողական իրաւունք ունեցողներից շատերը՝ քաղաքացի և գիւղացի, բոլորովին չեն հետաքրքրվում, թէ ինչ է կատարվում իրանց շուրջը, ինչ պայքար է մղւում Ռուսաստանի մէկ ծայրից մինչև միւսը

«Ըստ երեւոյթին երկրորդ Պետական Դուման դրանց համար ոչ մի հմայք չէ ներկայացնում, հաւատի ու յոյսերի վստահութիւն չէ ներշնչում»:

Սա, ի հարկէ, մի շատ ցաւալի և տխուր երեւոյթ է, որի վրա չեն կարող լուրջ ուշադրութիւն չը դարձնել հասարակական գործիչներն ու մամուլը, սակայն ամենից կարեւորն է, թէ ինչով բացատրել այդ տխուր երեւոյթը:

«Ժամանակի» առաջնորդողը վերոգրեալ տողերից յետոյ շարունակում է.

«Այդպիսի տրամադրութիւն որքան էլ բնական հետեւանք լինի անցեալի յուսախաբութեան և ներկայ ռէակցիայի դաժան հարւածների, որքան էլ քաղաքական տհասութեան դառն արտայայտութիւն համարւի, այնուամենայնիւ չափազանց կորստաբեր է իր հետեւանքներով, ուստի և անհրաժեշտ է հնար եղած չափով հեռու վանել նրա ազդեցութիւնը»:

Այո, միանգամայն համաձայն ենք, որ այդպիսի քաղաքական անտարբեր տրամադրութիւնը չափազանց կորստաբեր է իր հետեւանքներով, բայց միանգամայն սխալ է ասել, թէ այդ տրամադրութիւնը «բնական հետեւանք է անցեալի յուսախաբութեան և ներկայ ռէակցիայի դաժան հարւածների»: Սխալ է, որովհետեւ անցեալի յուսախաբութեանն ու ներկայ ռէակցիայի դաժան հարւածներին պակաս չափով ենթարկված չեն եղել և մեր հարեւան վրացիներն ու Թուրքերը, էլ չենք խօսում ռուս և նամանաւանդ հրէայ ու լեհ ժողովուրդների մասին, որոնք անհամեմատ աւելի մեծ հետաքրքրութիւն են ցոյց տալիս դէպի ընդհանուր պետական գործերը ընդհանրապէս և դէպի ընտրութիւնները մասնաւորապէս: Հետեւապէս, այստեղ «անցեալի յուսախաբութեան ու ռէակցիայի ազդեցութեան բնական հետեւանքի» մասին խօսք անգամ չէ կարող լինել: Մնում է ուրեմն այդ «անտարբեր տրամադրութիւնը» վերագրել միմիայն մեր ժողովրդի «քաղաքական տհասութեանը» և դա ամենից ճիշդը կը լինի:

Այժմ մի շատ պարզ հարց է ծագում, թէ ինչո՞ւ ամեն ժամանակ «ամենակուլտուրական» և այլ այդ կարգի փքուն էպիտետներով յորջորջված հայ ժողովուրդը այնպիսի քաղաքական տհասութիւն է ցոյց տալիս, որ այսօր մենք ստիպված ենք նոյն իսկ մեր դրացիներին նախանձել:

Եթէ «Ժամանակի» հրապարակախօսները գէթ մի փոքրիկ կաթիլ բարեխղճութիւն ու անաչառութիւն ունենային, նրանք այսօր այդպէս միամիտ չէին ձեւանայ և կը խոստովանէին, որ մեր ժողովրդի այդ «քաղաքական տհասութեան» ամենամեծ պատճառներից մէկը եղել է հէնց ինքը Դաշնակցութիւնը, որը ամբողջ տարիների ընթացքում Կովկասի հայ ժողովրդի մէջ շարունակ այն միտքն է մտցրել, թէ նա այս երկրում ու սրա պետական գործերի հետ ոչ մի կապ ու առնչութիւն չունի, թէ նա այստեղ մի տեսակ ժամանակաւոր հիւր է, ուստի և իր ամբողջ ուշադրութիւնը նա պիտի կենդրոնացնի Տաճկաստանի վրա:

Ինչպէս կարելի է գաւառական խեղճ ժողովրդից քաղաքական հասունութիւն պահանջել, քանի որ նրան քաղաքականապէս դաստիարակող հռչակաւոր աւարտ դաշնակցական չէֆերը իրանք միշտ զուրկ են եղել քաղաքական հասունութիւնից և, ռուս բիւրոկրատիային շարունակ շփոթելով Ռուսաստանի պետութեան հետ, ժողովրդի մէջ տարիներով այն հայեացքն են մտցրել, թէ ինչ որ Ռուսաստանին է վերաբերում կամ ռուսական է, նա բիւրոկրատիական ու «հարամ» է, հետեւապէս և դրանք չը պէտք է հային հետաքրքրեն ու պէտք է դրանցից երես դարձնել:

Այսօր Դաշնակցութեան այդ «հերոսները» մի առանձին պաֆոսով բացականչում են.

«Զօգտվել ընտրողական իրաւունքից—կը նշանակէ ոտնատակ տալ քաղաքացիական տարրական պատասխանատուութիւնը:

«Չը հետաքրքրվել հասարակական այնպիսի խոշոր երեւոյթով, որպիսին է գիւղի, քաղաքի, գաւառի և նահանգի կողմից ժողովրդական ներկայացուցիչ ընտրելը—կը նշանակէ արհամարհել սեփական շահերը և պատասխանատուութեան մասնիկ ընտրութեան հետեւանքը»:

Այս փքուն տողերը այսօր կարդացողը միթէ իրաւունք չունի՞ այդ դիմացոգ հրապարակախօսներին հարցնելու, թէ վաղո՞ւց է արդեօք, որ դուք այդ ճշմարտութիւնները հասկացել էք: Ինչո՞ւ ապա առաջին Պետական Դումայի ընտրութիւնների ժամանակ դուք ձեր «բօյկոտով» ստիպում էիք այդ նոյն ժողովրդին «ոտնատակ տալ իր քաղաքացիական տարրական պարտաճանաչութիւնը» և «արհամարհել իր սեփական շահերը»: Երբ էիք դուք քաղաքագէտ աւելի իրական հողի վրա կանգնած և աւելի ճիշդ խօսում. այն ժամանակ, երբ արհամարհանքի ենթարկելով երկրի ընդհանուր պետական գործերն ու դրանցով զբաղվող Պետական Դուման, գլուխ էիք պատռում էջմիածին վազելու և այնտեղ ձեր սեփական Դուման ստեղծելու համար, թէ՞ այսօր, երբ Պետական Դումայի ընտրութիւնները շատ աւելի անկատար են ու շատ աւելի վատ պայմանների մէջ են դրված, քան առաջին ընտրութիւնների ժամանակ:

Ինչպէս ախր վստահանալ և ինչպէս հաւատալ ձեզ նման անտրամաբան ու անհետեւողական քաղաքական դաստիարակիչներին:

Ամեն օր և ամեն քայլափոխում իրանց քաղաքական տհասութիւնը հրապարակի վրա դնող Դաշնակցութեան հրապարակախօսները այսօր հայ ժողովրդի քաղաքական տհասութիւնից ու անտարբերութիւնից են գանգատվում, միանգամայն մոռանալով, որ երկար տարիների ընթացքում այդ ժողովրդին դաստիարակողները հէնց իրանք են եղել և այդ անտարբերութիւնն էլ հէնց իրանք են մտցրել նրա մէջ. միթէ սխալ է ասված՝ «Ինչ կը ցանես, այն էլ կը հնձես»:

Խ.—Ազատ

ՆՈՐ ԷԿԶԵԿՈՒՑԻԱ

Գորիս, յունվարի 7-ին

Դեկտեմբերի 28-ին Գորիսից Շէնուհայր գնալիս Շաքարլուի քօլում (Գորիսից 3 վերստ դէպի Շէնուհայր) սպանուեր Հ. Տիրեթեանի սպանութեան պատճառով, ժողովրդի ցուցմունքով, բռնված է Շէնուհայր գիւղացի Աբգար Թովմասեան Պետրոսեանցը: Վերջինս վարչութեան առաջ իր ասելիքների մէջ և շեշտել է, որ ինքը պատկանում է Ռուս. Սօց.-Դեմօկրատ. կուսակցութեան, որ այժմ Շէնուհայր գիւղում կան մեծ թւով Հնչակեան Հ. Ս.-Դեմ. կուսակցականներ, իսկ Դաշնակ. տեղի է տուել նրանց և այդ երկու կուսակցութեան մէջ կան ներքին կռիւ, ներքին խլրտումներ:

Կառավարութիւնը առ այժմ Աբգար Թովմասեանին չէ ճանաչում որպէս իսկական ոճրագործի և այդ իսկ պատճառով գիւղը պատժվում է էկզեկուցիայով, մինչև սպանողին գտնելը:

Ի՞նչ դրութեան մէջ է խեղճ գիւղացին. այս ցուրտ, բուք-բորան ձմռան չոր հացի է կարօտ. պարկը կռնատակ առած մէկ-մէկ գալիս են Գորիս ալիւր, ցորեն գնելու, քաղցած երեխաների լացը կտրելու համար:

Քաղցած գիւղը տնքում է ծանր էկզեկուցիայի տակ: Յունվարի 4-ից սկսած հարիւրեակ կօզակի, թնդանօթաձիգ գնդի և հետեւակների ծանրագին պահանջի առաջ ընկճվում, տնքում է գիւղացին:

Այդպէս է հայի կեանքը. նրա օրը սեւցնողը, նրա պատճառը ձեռքից խլողը, կեանքը թունաւորողը նրա տաքացրած օձն է, նրա թշնամին, որդի պէս սրձատ կրծող, նրա ապերախտ զաւակը:

Տար գիւղացի, չարաբաղդ կեանքի թունաւոր օջաղակը, բայց, բայց և սովորիր, անցեալից խրատվիր և ամեն մի պատահական քաջիբօզուկ կուսակցականի ժողովրդասէր ձեւանալուց մի շուարվի և վզիդ փաթաթվիր:

Սազանդարեան

Ց. Գ.—Այսօր կառավարութիւնը ձերբակալեց պ. Համբարձում Տէր Յովհաննիսեանին, ուրիշ երկու ընկերների հետ: Կառավարութիւնը նրանց ճանաչում է իբր թէ ներկայացուցիչ Հնչակեան կուսակցութեան:

Երկար խուզարկութիւնից յետոյ, գրիթէ ոչ մի կասկածելի թուղթ չեն գտել նրանց մօտ:

Նոյն

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

Յունվարի 22-ին

Քանի մօտենում է գումարվելիք երկրորդ Դումայի օրը, քանի հասարակական բնոյթ է ստացել նա, խօսակցութեան առարկան է դարձել ներկայ Դումայի համար պատգամաւորների ընտրութեան պայքարը այնքան առատ կերպով պրօպագանդ է մղվում թէ ժամուլով և թէ քաղաքական կուսակցութիւնների ներկայացուցիչների միջոցով:

Այս այսպէս լինելով հանդերձ, չէր կարող կեանքի վրա չազդել:

Մեռած կեանքը կենդանանում է. շարժում է նկատվում դանազան խաւերի մէջ, որ մեռած տարր էին հաշւում մի որոշ ժամանակ աչքից հեռացած, մոռցված:

Կազմակերպվում են դրօպագանդները, ֆլոտոնչիներին, ֆիլոդաշնիներին, հաշւի են առնում հրէաներին—ստանում է սօցիալ-դեմօկրատիան:

Իսկ Դաշնակցութիւնը. մարդիկ է նշանակել, ցուցակները ձեռքերնին ման են գալիս փողոցէ փողոց, տնից տուն. ամեն մի պատահող հային հարցնում են՝ «Թերթիկներ ստացե՞լ էք», ցոյց են տալիս նմուշը, ապա հեռանում պատուիրելով՝ «անպատճառ ձեր ձայնը դաշնակցականներին կը տաք»:

Հնչակեանները բլոկ են կազմել սօցիալ-դեմօկրատիայի հետ, նախօրօք գիտենալով իրանց ուրոյն աշխատանքի ապարդիւնութիւնը:

Շաբաթ օրը ամսիս 20 ին, հասարակական ժողովարանում կայացաւ երեկոյթ վրացերէն լեզվով: Հաւաքված էր չքեղ բազմութիւն. ասեղ ձգելու տեղ չկար: Եկել էին ամեն ազգերից՝ ռուսներ, տաճիկներ, հայեր, հրէաներ... հանդիսականները լսեցին մի երկու խմբական երգ, մի քանի ոտանաւոր, մի անգամ նուագ ջութակի վրա—ահա այս էր ամբողջ անսամբլը:

Ընդհանուր տպաւորութիւնը բաւարար էր: Հանդիսականները բաւականութիւն գտան պիկօսոյի մէջ:

Մօտ օրերս հայ ուսուցիչների և ուսուցչուհիների ձեռներէցութեամբ կայանալու է երեկոյթ. արդէն փորձերը սկսվել են:

Վ. Մարտիրոսեան

ՆԱՄԱԿ ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

Հին-Նախիջեւան, յունվարի 18-ին

Ամսիս 16-ին փոխանորդ Լևոն վարդապետը մի քանի քաղաքացիների հետ Մակվայ Մուրտուզի Կուլի խանի մօտ հանգուցեալ Շահի մահվան առիթով տեղիս հայ հասարակութեան խորին և անկեղծ ցաւակցութիւնը յայտնելու, որ յանձին հանգուցեալ Շահի հայ հասարակութիւնը կորցրեց մի խնամատար հօր: Փոխանորդը յոյս յայտնեց, որ նոր Շահը նոյնպէս կենթանայ հօր շաւղով և կը գնահատէ պարսկահպատակ հայ ժողովրդի հաւատարիմ ծառայութիւնները և Պարսկաստանի նորածին սահմանադրութեան ճառագայթները կը տարածվեն և հայ ժողովրդի վրա: Ապա փոխանորդը խնդրեց, որ խանը ցաւակցութեան և բարեմաղթութիւնների համար յայտնէ Նոր Շահին: Խանը խոստացաւ խնդրոյն հետամտել:

Խօսակցութիւնների ժամանակ փոխանորդը խանի ուշադրութիւնը դարձնելով երկու հարեւան հայ և թուրք ժողովուրդների տնտեսական դառն կացութեան վրա, որը ծնունդ է երկամեայ եղբայրական արիւնալի կռիւների և թշնամական յարաբերութիւնների, խնդրեց, որ գործ դնէ իր ազդեցութիւնը կրօնակից Թուրքերի վրա, որպէսզի սրանք չը խախտեն արդէն վերականգնված խաղաղութիւնը և ինքն էլ հայերի կողմից յայտնեց, որ սրանց վիճակը արդէն մի խրատ է, որ հայերը այդ կռիւներում կորցնելով տարիների ընթացքում արիւն քրտինքով ձեռք բերած իրանց հարստութիւնը, աղքատութեան դուռն են հասել և այժմ հայ ազգի օգնութեամբ են ապրում: Խանը ասաց, որ ինքն էլ Թուրքերի կողմից է երաշխաւոր. «Եթէ, ասաց խանը, Թուրքերը փորձում են խաղաղութիւնը խախտելու, այն ժամանակ ես ևս կը միանամ հայերի հետ հակառակ Թուրքերի»:

Գեօղալ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ջալալ-Օղլի, յունվարի 16-ին

Մենք Ջալալ-Օղլու հայոց ուսումնարանների ուսուցիչ ուսուցչուհիներս, յայտնում ենք գիտակից հասարակութեան, որ յունվարի 10-ից դասադուլ անելով դադարեցրել ենք դպրոցական պարապմունքները:

Աւելորդ չենք համարում ծանօթացնել յարգելի հասարակութեան այն շարժառիթի հետ, որ մեզ ստիպել է դիմելու այդ ծայրայեղ միջոցին:

Դպրոցիս հոգաբարձութիւնը ապօրինի կերպով, առանց պատճառաբանութեան արձակել է մեր պաշտօնակից ուսուցիչ՝ Ս. Խանոյեանին, միայն կասկածելով, որ նա կարող էր լինել, «Հոսանք» լրագրի № 31 ում զետեղած Ջալալ-Օղլուց ուղարկած «Զարչիները հոգաբարձուների դերում» թղթակցութեան հեղինակը:

Մի կողմ թողնելով թէ որքան իրաւունք ունի հոգաբարձութիւնը իր դէմ ուղղած թղթակցութեան համար արձակելու ուսուցչին, պատիւ ունենք հրապարակով յայտնելու, որ թղթակցութեան գրողը պ. Ս. Խ-ն չէ, այլ մենք բոլոր ստորեւ ստորագրողներս Ս. Խ-նի հետ միասին:

Խնդրում ենք թերթիդ խմբագրութեան, իբր հասարակական օրգանի, արձագանք տալ մեր այս նամակին:

Դէպքի հետ մանրամասն ծանօթանալու համար, ցանկացողները կարող են կարդալ «Հոսանք» լրագրի № 31, 38 39 և յետագայ համարները:

Ջալալ-Օղլու հայ ուսում. ուսուցիչներ՝ Ս. Զուրաբեան, օր. Ա. Մկրտչեան, Գ. Տէր-Խաչատրեան, տիկ. Ն. Խանոյեան:

—

Վերին-Ագուլիս, յունվարի 16-ին

Երեկ տասուոտանից տեղիս հասարակութեան մէջ տարածված է հետեւեալ խորհրդաւոր թռուցիկը, որի իսկականն ուղարկում եմ «Մշակի» խմբագրութեան.

Ագուլիսի Հայ հասարակութեան

Ցաւօք սրտի տեսնելով այն քար անտարբերութիւնը, որ ցոյց է տալիս Ագուլիսի հայ հասարակութիւնը համարեա թէ բոլոր հասարակական գործերի վերաբերեալ, այն գործերի, որոնցից կախված է ժողովրդի օգուտն ու բարօրութիւնը, յայտնում ենք ի գիտութիւն բոլորի հետեւեալը:

Ժողովրդի ցաւը հասկացող և նրա շահը պաշտպանող տեղացի երիտասարդներս ընդունեցինք մի մարմին, որ կոչւում է «Ագուլիսի հասարակական գործերի հսկիչ մարմին»: Հրաւիրելով մարմինը այսօրւանից հսկելու է բոլոր հասարակական գործերի վրա. ժողովրդի շահերի դէմ գործող գործիչների հետ նա կը վարւի իբրև դաւաճանների հետ և նրանց վրա կը գործադրի իր սրբազան և գաղտնի դատավճիռը նախօրօք զգուշացնելով.

Ագուլիսի Հայ հասարակութեան Հսկիչ Մարմին

1907 թ. 14-ին յունվարի»—

Տալով այդ թռուցիկն հրապարակութեան, աւելորդ եմ համարում խօսել այն շարժառիթների մասին, որոնք ծնունդ տւին դրան և որ յիշեցնում են ժողովրդական առածը, թէ «Ագուլեցի գողը չը որ խաղողին չհասաւ, ասաց թթու»: Բայց և չեմ վստահիլ հարց տալ հրապարակով, ովքեր են ժողովրդի անունից խօսող այդ անանուն սրտացաւները, որոնք, թէ հանդէս են գալիս իբրև հսկիչ. Ագուլիսի հասարակութեան վերաբերեալ բոլոր հանրային գործերին և թէ անյայտութեան մէջ պահում իրանց ով և ինչ մարդիկ լինելը, և, այն ժամանակ միայն յիշեցնում են իրանց գոյութիւնը, երբ կարիք համարեց կարծեցեալ դաւաճաների վրա արդ- րուբլին «գաղտնի դատավճռով» փորձ դնել:

Հրաւիրում եմ բոլոր մերձաւոր թէ հեռաւորնակ ագուլեցիների, ինչպէս և բոլոր ընթերցողների ուշադրութիւնը յիշեալ թռուցիկի վրա, որ մի անգամ եւս գալիս է հաստատելու, թէ Ագուլիսում չը կայ իսկապէս կամքի ու համոզման բացարձակ ազատութիւն և որ ամենից սուրբ բաներն անգամ (ինչպէս օրինակ, Թռուցիկում «ժողովուրդ») այստեղ շահագործվում են շարունակ յօգուտ եւ ի փառս մեր ինքնակոչ «սրտացաւ» բանակի: Այսպէս անցաւ, դժբաղդաբար, 1906 թւականն և այդպէս էլ սկսվում է ներկայ 1907 տարին:

Ժամանակ է սակայն զարթնելու, ճանաչելու մեր կեղծ և իսկական բարեկամներին: Մի խեղճ, խաղաղասէր ժողովրդի հետ «գաղտնի դատավճռով» խօսողը, ով էլ որ լինի, նոյն ժողովրդին ոտի տակ տալ, անթիւ, անհամար զրպանների ու զոկանչների ենթարկել կը կարողանայ, բայց բարեկամ լինել նրան, ճշմարիտ բարեկամ,—երբէք:

Մ. Վ. Մաքսուտեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Շամախու հայ-լուսաւորչական թեմական առաջնորդը տեղեկագրել է Կովկասի Փոխարքային, որ Բագւում, Մարդասիրական ընկերութեան աշխատանքի տան մէջ և տեղական հայոց հիւանդանոցի եկեղեցական շինութեան մէջ բացվել են ծխական միդասեան դպրոցներ երկու սեռի անձանց համար:

—

Ստացանք հայերէն «Ալեւորեան» օրաթերթի № 1-ը, որը հրատարակվում է Ալէքսանդրապօլում: Խմբագիր հրատարակիչն է Կ. Ափինեան:

—

Ջանձ կալում յունվարի 23 ին, ցերեկվայ մօտ 2 ժամին, քաղաքի բազմամարդ փողոցներից մէկում, անծանօթ մէկ հարւածով սպանվել է պահեստի պրապորշիկ Լօլաձէն, որը մօտ օրերս էր ժամանել Թիֆլիսից: Սպանված է նաև նրա թիկնապահը: Կառապանը և ոստիկանը վիրաւորված են: Կրակողները անյայտացել են:

—

Կովկասի Փոխարքան թոյլատրել է տալ Գանձակում սպանված պրապորշչիկ Լօլաձէի թաղման համար 200 րուբլի։

—

Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլատրել է երդ. հաւատ. Գվազավային հրատարակել Թիֆլիսում իր խմբագրութեամբ մի ամենօրեայ ռուսերէն լրագիր «Грузинская Мысль» անունով։

—

Կ. Եա. Թավթարաձէն միջնորդութիւն է յարուցել նահանգապետի առաջ թոյլատրել իրան հրատարակել Թիֆլիսում վրացերէն ամենօրեայ լրագիր «Ամիրանի» վերնագրով։

—

Վարժուհիների ընկերութիւնը վճռել է մի ստիպենդիա պահել բժիշկ Ն. Ա. Խուդադովի անունով ընկերութեան դպրոցում։ Յիշեալ ստիպենդիայի հիմնական ֆօնդի նուիրատուութիւնները ընդունվում են յիշեալ դպրոցում, որ գտնվում է Վօդօվօզովի և Ինժեների փողոցների անկիւնում։

—

Յունվարի 25-ին, երեկոյեան 8 ժամին կը կայանայ այգեպանտառային մասնաժողովի նիստը, նոր նախագահ ընտրելու համար, փոխանակ հանգուցեալ Խուդադեանի և քննելու մի քանի ուրիշ հարցեր։

—

Այսօր, երեկոյեան 8 ժամին կը կայանայ ելէքտրաքարշի վրա հսկող մասնաժողովի նիստը լսելու յիշեալ մասնաժողովի նախագահի զեկուցումը ելէքտրաքարշի գծի և ամբողջ կազմը ընդունելու մասին և քննելու մի քանի ընթացիկ հարցեր։

—

Երէկ, Թիֆլիսի նահանգական դատարանի քրէական 1-ին բաժանմունքում քննվում էր Իսխլչեկօֆների և ուրիշների (17 հոգու) գործը, որոնք մեղադրվում էին նրանում, որ մի քանի տարիներ շարունակ պատրաստում էին կեղծ տոմսակներ Անդրկովկասի բոլոր գծերով երթեւեկելու համար։ Այդ գործի համար հրաւիրված էին մօտ 60 վկաներ։ Մեղադրըվողներին պաշտպանում էր երդ. հաւատ. իշխ. Բարաթովը և ուրիշները։

—

Յունվարի 16-ին Վեհափառ Կաթողիկոսի հրամանով փակել են Էջմիածնում փուռը և խոհանոցը, Այժմ միաբանութեան իւրաքանչիւր անդամը 20 րուբլի յաւելեալ դրամ և ստանում՝ ճաշի համար։ Փռի և խոհանոցի փակման նպատակն է — կրճատել վանքի ծախքերը, ի նկատ առնելով նրա ֆինանսական ցաւալի դրութիւնը։

—

Հրաւիրում ենք բարեգործների ուշադրութիւնը անելանելի դրութեան մէջ ընկած տիկ. Դ. Բայդրելեանի վրայ, ում որդին (Գ. գիմնազիայի IV դասարանի ընդունակ աշակերտ) ներկայ տարվայ ուսման թօշակը չը վճարելու պատճառով արձակված է դպրոցից։ Անօգնական տիկ. Բայդրէլեանը աղերսանքով դիմում է բարեգործներին և խնդրում օգնել նրան ուսման վարձ տալու համար, որպէսզի իր միակ զաւակը, ընտանիքի աշխատող ձեռքը չը զրկվի գոնէ այս տարի ուսումից։ Նուէրները կարելի է ուղարկել խմբագրութեանս։

—

Բօրչալուի գաւառի Միգերլօ գիւղի բնակիչները, գողերին և կողոպտիչներին թագցնելու համար, Թիֆլիսի ժամանակաւոր գեներալ-նահանգապետի հրամանով տուգանքի են ենթարկվել իւրաքանչիւր ծուխը 3 ր.։

—

Տէրսկի շրջանի կառավարիչը Կովկասի Փոխարքային միջնորդել է, թոյլ տալ Վլադիկավկազի քաղաքային դումային բանալ Վլադիկավկազում պօլիտեխնիքական ինստիտուտ։

—

«Кіев. Откл.» թերթի խմբագիր Վասիլենկօն մեղադրվում է դատաստանական պալատից հռչակաւոր Ֆիլօնովի պատժիչ արշաւախմբի մասին գրած յօդուածի պատճառով։ Այդ յօդուածում նկարագրված էր այն բարբարոսական գազանութիւնները, որին ենթարկվել էին Սօրօչինի բնակիչները։ Վկաների շարքում եղել է և յայտնի գրող Վ. Գ. Կօրօլէնկօն։ Դատավարութիւնը տևել է 6 ժամ։ Դատաւորները խորհրդակցել են $1^1/_2$ ժամ։

(«Новъ»)

—

Պետերբուրգում յամառ լուրեր են պտտում, որ ներքին գործերի մինիստրի օգնական Կրիժանովսկին մօտ ժամանակներս հրաժարական է տալու։ Ուշագրաւ է այն փաստը,—ասում է «Сегодня» լրագիրը,—որ հրաժարականի լուրը կատարելապէս զուգադիպում է ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ գաւառական իշխանութիւններից ստացված ընտրողական պայքարի ընթացքին, որ տալիս է կառավարութեան համար բոլորովին հակառակ և աննպաստ հետևանքներ։

—

Վարշավայից «Сегодня» լրագրին հեռագրում են, որ զինւորական դրութիւնը վերացնելու մասին տարածված լուրը կրկնվում է աւելի ու աւելի յամառաբար։ Այդ մասին խօսում են փողոցներում, հասարակական հիմնարկութիւններում և նոյն իսկ ոստիկանական դիւանատներում։ Ասում են, որ զինւորական դրութիւնը վերացնելու են առաջիկայ շաբաթ օրը, յունվարի 20-ից յետոյ։

—

Յունվարի 20-ին յայտնի ռուս քահանայ Գ. Պետրօվը իր գործի համար ներկայացել է Պետերբուրգի միտրօպօլիտ Անտօնին։ Խօսակցութեան ժամանակ Պետրօվ քահանան մատնանշել է կօնսիստօրիայի ապօրինութեան վրա, որը իր որոշումը կայացրել է միապետականների զրպարտութեան հիման վրա։ Նա ներկայացրել է մի ընդարձակ զեկուցագիր, որով բեկանել է համարում կօնսիստօրիայի դատնի վճիռը։ Պետրօվի վճռաբեկ բողոքը դարձեալ ներկայացվելու է կօնսիստօրիային, որը իր կողմից պէտք է ուղարկէ սինօդին։

—

Յունվարի 18-ին «Правит. Вѣстн.»-ում հրատարակված է, որ արձակված է իր պաշտօնից Կօստրօմայի նահանգի Իւրիէվեցկի գաւառի 4-րդ մասի նաչալնիկ խորհրդական Պօտէխինը։ «Русь» լրագրի վերջին համարում տպագրված է Իւրիէվեցից ստացված հետևեալ հեռագիրը.

«Յայտնի գրող Պօտէխինի որդին, որ զեմսկի նաչալնիկ է, իբրև ձայնաւոր հաշտարար դատաւոր կառավարելով հողային շինարարութեան մասնաժողովին, այժմս ներքին գործերի մինիստրի հրամանով, հակառակ նահանգական ատեանի որոշման, որ ոչ մի յանցանք չէ գտել, արձակված է իր պաշտօնից»։

—

Մօսկվայի գեն.-նահանգապետը դադարեցրել է «Новь» լրագիրը, որը վերջին օրերս մեծ հաջակ էր վաստակել։

—

Վլադիկավկազի րէալական դպրոցի պանսիօնում, ինչպէս հաղորդում է «Тер.» լրագիրը, բարձր դասարանի աշակերտները «սովադուլ» են յայտարարել, պահանջելով բարեկամել գիշերօթիկների սնունդը։

—

Սօցիալ-յեղափոխականների Պետերբուրգի կօմիտէն որոշել է դիմել սօց.-դեմօկրատների մեծամասնականներին և փոքրամասնականներին և առաջարկել սօցիալիստական խմբակների միութիւն կայացնել ընտրութիւնների ընթացքում։ Միևնոյն ժամանակ եթէ այդ համաձայնութիւնը չը կայանայ երկու ֆրակցիաների հետ, այն դէպքում կանգ առնել մեծամասնականների հետ համաձայնութիւն կայացնելու. բանակցութիւնների վրա։ Այդ բլօկը սօց.-յեղափոխականներին հնարաւորութիւն կը տայ թողնել կադէտների հետ միանալու միտքը։ Իսկ եթէ խմբերի մեծամասնութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ միանալ կադէտների հետ, այն ժամանակ սօց.-յեղափոխականների կօմիտէն կենթարկվի այդ վճռին մի պայմանով միայն, որ սօցիալիստական խմբերին ընկած տեղերը տրվեն բացառապէս բանւորական կուրիաներին։ «Рус. Вѣд.»։

—

ԼԱԲԻՆՍԿԱՅԻՑ (Կուբանի շրջ.) մեզ գրում են. «Մուզաֆֆէրէդդին Շահի մահը ինչպէս ամեն տեղ, նոյնպէս և այստեղ մեծ վիշտ պատճառեց պարսիկներին և հայերին հաւասարապէս։ Մահվան լուրն առնելու հետևեալ օրը հայերը գնացին և իրանց ցաւակցութիւնն յայտնեցին պարսից հիւպատոսի տեղիս գործակալին, իսկ երբ ամսիս 11-ին Մայկօպից եկաւ ծխատէր քահանան՝ մի մասնաւոր տան մէջ (եկեղեցի չունենալու պատճառով) հոգեհանգիստ կատարեցին, որին ներկայ էին համարեա բոլոր հայերն և պարսիկները։ Արժանապատիւ Ասկարեան քահանան բացատրեց հանգուցեալ Շահի ժողովրդասէր քաղաքականութեան նշանակութիւնը և այն հայրական խնամքը, որ նա ունէր դէպի իր հպատակ ժողովուրդներն ընդհանրապէս և դէպի հայերը մասնաւորապէս։ Հոգեհանգստի մասին հիւպատոսի գործակալը նոյն օրնևեթ հեռագրեց Թէհրան Սադրազամին։

—

Տեղիս փոքրիկ հայ գաղութը այս ուսումնական տարվայ սկզբից հայ ուսուցիչ է հրաւիրել իրանց որդիների հետ հայերէն պարապելու։ Այժմս արդէն ուսումնարանի նման մի բան գոյութիւն ունի և ամեն օր 20—25 հոգի ռուսախօս հայ մանուկներ գնում են ուսումնարան մայրենի լեզուն սովորելու։ Ցանկալի էր, որ նրանց օրինակին հետևէին և ոչ սակաւաթիւ հայ երիտասարդները, որոնք հայերէն այնքան գիտեն որքան և չինարէն, մանաւանդ որ, ինչպէս լսում ենք, ուսուցիչը պատրաստակամութիւն է յայտնել ազատ ժամերին նրանց հետ պարապելու։

Ա. Սաֆարեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Չ Ե Ր Ն Օ Գ Օ Ր Ի Ա

Չեռնօգօրական մայրաքաղաքի փոխադրութեան խնդիրը ներկայումս հարց է դառել Չեռնօգօրիայի կառավարիչ շրջաններում։ Մինչև այժմ այդ իշխանապետութեան մայրաքաղաքը, ինչպէս յայտնի է, Ցեթինէն էր, բայց թէ քաղաքական և թէ տնտեսական նկատումներն այժմ ստիպում են չէռնօգօրական իշխան Նիկօլային փոխադրել իր գահը Դանիլօգրադ, եթէ միայն այդ փոխադրութեանը դէմ չի լինիլ Աւստրիան։

Ս Ե Ր Բ Ի Ա

Ժողովրդական հակակրութիւնը Պետր թագաւորի դէմ. գնալով աւելի ու.ժեղացնում է։ Եւրօպական թերթերն այդ առիթով հաղորդում են նորանոր տեղեկութիւններ։ Այդ լուրերի համաձայն, սերբական պարլամենտը վերջերս վաւերացրեց մի ծրագիր, որով սերբ կառավարութիւնը փոխառութեան էր դիմելու։ Հէնց որ վաւերացման այդ լուրը լսեցին՝ երիտասարդ արմատականները հաւաքվեցին թագաւորական պալատի շուրջը և սերբական մահերգն սկսեցին երգել։ Պարլամենտի այն պատգամաւորները՝ որոնք քուէարկել էին յիշեալ փոխառութիւնը՝ չէին համարձակվում պարլամենտի շէնութիւնից դուրս գալ, որովհետև ժողովուրդն սպառնում էր նրանց և ծափահարում էր այն պատգամաւորներին, որոնք դիմադրել էին փոխառութեան ծրագիրն ստորագրելուն։ Բանտարկված պատգամաւորների մեծ մասը գաղտագողի կերպով, կողմնակի մի տուն անցնելով, միայն կարողացաւ դուրս գալ պարլամենտական շէնութիւնից։ Նոյն այդ միջոցին, աւելի քան 2000 ուսանող երիտասարդութիւնից կազմված մի ամբոխ, հաւաքվելով պարլամենտի շէնութեան շուրջը, հակակառավարական բացականչութիւններ էր անում։ Այդ նոյն ամբոխը դիմեց ապա դէպի թագաւորի պալատը և սկսեց աղաղակել. «Կորչի՛ Կարագէօրգեվիչը։ Փոխառութիւն չենք ցանկանում։ Կեցցէ՛ հանրապետութիւնը։ Օժիտ չի՛ լինիլ»։ Այս վերջին բացականչութիւնը վերաբերում է այն զրոյցին, թէ Պետր թագաւորն իր աղջկանը՝ պրինցէս Ելենային ցանկանում է 3,000,000 ֆրանկ դրամօժիտ տալ։ Կառավարութեան կարգադրութեան համաձայն, զօրքերը կենտրոնացվել են զօրանոցներում, որպէսզի հարկ եղած դէպքում կարելի լինի որևէ պատահականութեան առաջն առնել։

Թ Ի Ւ Ր Ք Ի Ա

Ըմբոստացման յաղթանակը.—Մենք արդէն հաղորդել էինք Կ. Պօլսում, նոյեմբեր ամսում, ծովային զինւորների կատարած ցոյցի մասին, որի պատճառով սուլթանը ծովային մինիստր Ջէլալ փաշային արձակեց իր պաշտօնից, նշանակելով նրա փոխարէն՝ Դարդանելի նաւաբաժնի հրամանատար Հասան Րամի փաշային։ Այժմ թերթերը հաղորդում են, որ այդ ըմբոստացումը մի դրական հետևանք է ունեցել. այդ այն է, որ ծովային զինւորների ծառայութեան ժամանակամիջոցը կրճատվել է մի տարով։ Մինչև այժմ թիւրքական ծովային զինւորները ծառայում էին վեց տարի ժամանակով, իսկ այսուհետև ծառայելու են հինգ տարով։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

23 յունվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 յունվ.։ Պաշտօնական։ Բարձրագոյն հաստատութիւն է գտել մինիստրների խորհրդի որոշումը, որով կարգադրըվում է ի լրումն 1906 թւ. յուլիսի 3-ին և 29-ին Բարձրագոյն հրամանի համաձայն յատկացրած 70 միլիօն րուբլու, յատկացնել ևս 60 մլ. րուբլի՝ անբերրիութիւնից վնասված նահանգների ազգաբնակութեան սերմացուի և պարենաւորական պէտքերի և անբերրիութեան պատճառած հետևանքների դէմ մաքառելու ծախսերի համար։ 2) Արդէն բաց թողած գումարից անկախ, յատկացնել 3 մլ. ր.՝ անբերրիութիւնից վնասված ազգաբնակութեան բժշկական և բարեգործական պէտքերի համար այն պայմանով միայն, որ այդ գումարի ծախսելու կարգը որոշէ ներքին գործերի մինիստրը—նախօրօք համաձայնութիւն կայացնելով ֆինանսների մինիստրի և պետական կօնտրօլեօրի հետ։ 3) Իրաւունք տալ ներքին գործերի մինիստրին՝ ծախսել վարակիչ հիւանդութիւնների դէմ կռվելու համար, այդ նպատակի համար յատկացրած գումարից այն պայմանով, որ 1906 թ. դեկտ. 21-ի Բարձրագոյն հրամանի համաձայն Բարձրագոյնս հաստատված մասնաժողովի տրամադրութեան տակ բաց թողնվելիք գումարները չանցնեն կայսրութեան ընդհանուր դրամագլխից, այլ իբրև առանձին կէտ մտնեն ներքին գործերի մինիստրութեան նախահաշւի մէջ։

Յունվարի 18-ին բարձրագոյն հաստատութիւն է գտել մինիստրների խորհրդի որոշումը, որի համաձայն որոշվում է իրաւունք տալ արդարադատութեան մինիստրին նախապէս համաձայնութեան գալով պատշաճ վարչութիւնների հետ—ձեռնարկել դատարանական վարչութեան պաշտօնական անձանց նիւթական դրութիւնը բարելաւելու հարցի մշակման։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 յունվարի։ Պաշտօնական։ Ս. Սինօդի օբէրպրօկուրօրը մինիստրների խորհրդի քննութեան է ներկայացրել իր կարծիքները, թէ պետական իշխանութիւնը ինչ վերաբերմունք է ունենալու դէպի ուղղափառ եկեղեցին 1) Անյողդողդ և վճռականապէս կեանքում գործադրելով կրօնական համբերատարութեան և խղճի ազատութեան սկզբունքները ամրապնդելու մասին բարձրագոյն շնորհած կանոնները, կառավարութիւնը հիմնական օրէնքների ոյժով պարտաւոր է անսասան և կայուն կանգնել ուղղափառ եկեղեցու, որ պետութեան մէջ տիրապետող եկեղեցին է հանդիսանում, արտօնութիւնները և իրաւունքները պաշտպանելու հողի վրա. 2) Պաշտպանելով ուղղափառութեան շահերը, հանդերձ եկեղեցա-պետական փոխադարձ առնչութեան համապատասխան սկզբունքի, կառավարութիւնը ռուս ուղղափառ եկեղեցուն է թողնում —լիակատար ազատութիւն ունենալ ներքին կառավարութեան և ինքնակարգաւորման (самоустроеніе) գործերում—եկեղեցական կանոնների և սեփական որոշումների ու օրէնսդրութիւնների հիման վրա, միայն եկեղեցական հրամանագրութիւնները կատարելու ժամանակ պահպանելով պետական ընդհանուր օրէնքը. 3) Ընդունելով որ անհրաժեշտ է ռուս ուղղափառ եկեղեցու ներքին կեանքի բոլոր կողմերում լայն բարենորոգումներ մտցնել, կառավարութիւնը ամբողջովին այդ սուրբ և մեծ գործը կը յանձնէ հէնց իրան եկեղեցուն՝ յանձին առաջիկայում գումարվելիք համառուսական եկեղեցական համագումարի. կաջակցէ, որ այդ համագումարը գումարվի մօտիկ ապագայում և կեանք մտցնել նրա ապագայ որոշումները. 4) Ի նկատ առնելով ուղղափառ ծխերի կարգաւորման գործի յատուկ կարևորութիւնը, կառավարութիւնը, ինչ չափով որ առաջիկայ եկեղեցա-ծխական բարենորոգումը կը վերաբերվի պետութեանը, Ջիր պարտքն է համարում այդ գործի նկատմամբ ընդ առաջ եկնել եկեղեցու աշխատանքներին և լիակատար աջակցութիւն ցոյց տալ եկեղեցական այն նախորոշումների իրականացմանը, որոնք կըպատկանին պետական իշխանութեան և օրէնքի սանկցիաները. 5) Ընդսմին կառավարութիւնը իր պարտքն է համարում ոչ միայն տիրապետող եկեղեցու, այլ և հէնց ժողովրդի և պետութեան առաջ—մշտապէս հոգ տանել՝ պատշաճ կերպով ապահովելու ուղղափառ ծխական հոգևորականութիւնը—այդ նպատակի համար պետական գանձարանից անհրաժեշտ գումարներ յատկացնելով. 6) Ուղղափառ հոգևորականութեան երեխաներ—իբրև քահանայացուների—դպրոցական կրթութիւնը հէնց իր, եկեղեցու կարգադրութեան և ազատ հայեցողութեան գործ ընդունելով, կառավարութիւնը իր կողմից արդար և օգտակար է համարում՝ իրաւունք տալ հոգ որ—դպրոցների սաներին ազատ կերպով տեղափոխվել աշխարհիկ կրթական հաստատութիւնները, միայն այն պայմանով, որ հոգևոր և աշխարհիկ դըպրոցների զարգացման ընդհանուր մակերևոյթը նոյնը լինի 7) Ընդունելով, որ ժողովրդի լուսաւորութեան գործը կազմում է եկեղեցու ոչ միայն անկապտելի իրաւունքը, այլ և նրա սրբազան պարտականութիւնը, կառավարութիւնը գտնում է, որ ինչպէս գոյութիւն ունեցողները, այնպէս և նոր բացվելիք եկեղեցական դպրոցները ուրիշ վարչութիւնների դպրոցների հետ համահաւասար կերպով պէտք է իբրև առանձին և խոշոր մեծութիւն, մտնեն ժողովրդական կրթութեան այն տնկարաններին ցանցի մէջ, որոնցով պետութիւնը պարտաւոր է բաւարարութիւն տալ ընդհանուր ժողովրդական կրթութեան հասունացած կարիքին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 յունվարի։ Այսօր Պետական Խորհրդի առաջին ատեանը քննելով (?) Գուրկօյի և Լետվինովի պատճառաբանեալ արդարացուցիչ զեկուցագիրը, որոշեց ձեռնարկել նախնական քննութեան։

ՄՕՍԿՎԱ, 22 յունվարի։ Ռուս հայրենասէրների ընկերութիւնը և ռուս մարդկանց դաշնակցութիւնը գերմանական կայսրին մի հեռագիր են ուղարկել, որի մէջ րէյխստագի ընտրութիւնների առիթով միանում են այն ողջոյններին, որ ամեն կողմերից լսվում են գերմանական ժողովրդի շրթունքներից՝ իր ինքնակալ միապետին։ Հեռագիրը վերջանում է հետևեալ խօսքերով. «Ցանկմն Ձերդ Մեծութեան գերմանական ժողովրդին ցանկանում ենք բարօրութիւն և բախտաւորութիւն նոր բացվելիք կեանքի ճանապարհին, հաստատ հաւատալով, որ գերմանացիները և ռուսները կարող կը լինեն օգնել իրանց թագաւորներին —խաղաղ և բարեկամ կերպով լուծելու բոլոր այն թիւրիմացութիւնները, որոնք կարող են հանդիպել պատմական մեծ ուղու վրա։ Ողջոյն և փառք Վիլհէլմ կայսրին, ողջոյն գերմանական ժողովրդին, որ կարողացաւ պաշտպանել իր կայսրին, ողջոյն երիտասարդութեան, որ ցոյց տուեց աշխարհին, որ դէպի հայրենիքը տածած սէրը սակաւ չէ գիտութեան սիրուց»։

24 յունվարի

ԼՕԶ, 22 յունվարի։ 9 օրեայ դադարումից յետոյ վերստին սկսվեցին կուսակցական հողի վրա կատարվող յարձակումները։

ՊԱՐԻԶ, 23 յունվարի, Ֆրանսիական կառավարութիւնը մտադիր է Հաագայի կօնֆերէնցիային ուղարկել այն անձանց, որոնք Ֆրանսիայի ներկայացուցիչներ էին առաջին կօնֆերէնցիայում. այդ անձինքն են Բուրժուադ'Էստուրնէլ դըԿօնստան, Րէնօ։Վախճանված բարեգործ միլիօնատէր Օզիրիս 25 մլ. ֆրանկ կտակ է արել Պաստեօրի ինստիտուտի համար։

ՊԱՐԻԶ, 23 յունվարի։ Ֆալիէրը յատուկ ունկընդրութեան է ընդունելու պրօֆէսօր Մարտէնսին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 յունվարի։ Բարձր կարգապահական ատեանի կարգադրիչ ժողովում սենատը որոշել է մինչև դատաստանական գործ յարուցելը պաշտօններից հեռացնել հետևեալ պատւաւոր հաշտարար դատաւորներին Ֆէօդօրօվսկուն—Րեազանի նահ. Կօմիսարօվին —Վլադիմիրսկի նահ. իշխան Ուրուսօվին—Կալուգայի նահ. Բալախանցէվին—Ուֆիմսկի նահ. բոլորն էլ պատասխանատուութեան են ենթարկվում 129 յօդուածով։

ԲԵՐԼԻՆ 23 յունվարի։ Երէկ կատարած վերաքուէարկութեան ժամանակ ընտրվել են մէկ պահպանողական, 4 ազգային—լիբէրալներ. 6 կենտրօնականներ, մէկ հոգի ռանտէբերի դաշնակցութիւնից, մէկ ազատամիտ, 2 սօցիալ-դեմօկրատ։ Վիճակում, Բէլէֆելդ սօցիալիստը տարել է յաղթանակը առևտուրի նախկին մինիստր Միլլերի դէմ։ Համուր Գերմանիայում գլխաւոր քուէարկութիւնը տեղի է ունենալու յունվարի 23-ին։ Րէյխստագը գումարվելու է փետրվարի 6/19-ին։

ԲԷԼԳՐԱԴ, 23 յունվարի։ Կառավարութիւնը գրոշել է սկուպշինային առաջարկել քննելու գահաժառանգից ռոճիկ նշանակելու հարցը։ Օպպօզիցիան մտադիր է հակառակել այդ ծրագրին։

ԿԵՕՆԻԳՍԲԵՐԳ, 23 յունվարի։ Բեռլինից հաղորդում են, որ համալսարանից արձակել են բազմաթիւ ռուս ուսանողների ուսման վարձ չը վճարելու համար։ Պէնիգսբէրգի համալսարանում տեղի է ունենում նոյն բանը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԴԷՈՒՍ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱԴԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Գուկիս, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վեներական (սիֆիլիս) միզաուղ. հ.։
Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ. և վիրաբուժութիւն։
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց և ծաղկահատ.։
Կ. Ի. ԴԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի
Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԻՆԱ—$1^1/_2$—2 ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։
Գ. Ե. Գուրգենով—1—2 ժ. կանանց հ. և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Կ. Ի. ԴԶԵԼԻԵՎ—$6^1/_2$—$7^1/_2$ ժ.։
Վճարը 50 կ.։ չքաւորները ձրի։ Համբարերդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ՝ Բ. Նաւասարդեան

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ
Ցանկանում է հայ ընտանիքում ունենալ բօննայի կամ ուրիշ համապատասխան պաշտօն։ Դիմել՝ «Մշակի» խմբագրատուն, կամ Исарловская ул. (близъ реальн. училища, № 6, Мирзаянцъ. 1—3

ԽՈՏ
2000 պուդ ծախվում է։ Ոլսեննալի սար, Արտիլլերիյսկիյ պահեստատեղի. հարցնել կօմանդայի կառավարչին։
օր. մ. 1—3

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ
երկրորդ տպագրութեամբ
Թուաբանական խնդիրներ
և օրինակներ
Մօսկվայի քաղաքային դպրոցների ուսուցիչների
Փոխադրեց և յարմարեցրեց հայ դպրոցների ծրագրին
ԱՐՇԱԿ ՍՊԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Ա. պրակ. Առաջին և երկրորդ տարի 30 կ.
Բ. պրակ. Երրորդ տարի . . 30 կ.
Գ. պրակ. Չորրորդ տարի (1 դասարան) 30 կ.
Մամուլի տակն է շուտով, լոյս կը տեսնի
Դ. պրակ Կոտորակներ—ըստ Շապնիկօվի և Վալցովի։
Դիմել «Գուտտենբերգ» գրախանութին կամ ինձ՝ Тифлисъ, Абасъ-Абадская площадь домъ Теймуразова-Спарапетяну.
Գումարով գնողներին զեղչ։ 10—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւնն ամեն օր
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելեամինօվսկայա փողոց № 8.
(Ա. Հ. Շ.) 16—100

Մի հայ ընտանիք
որը բաղկացած է 8 անդամներից, որոնցից մի քանիսը
ՀԻՒԱՆԴ ԵՆ
սարսափելի նեղ դրութեան մէջ է, աղաչում է բարերարներին օգնել իրան ով ինչով կարող է։ Նուէրները խնդրում է ուղարկել «Մշակի» խմբագրութեանը, կամ Միքայէլեան փող. № 88. Ն. Սալամբէգեանին։
(Հ. Զ Կ.) 3—3

Երկրագործութեան մինիստրութեան և պետական կալուածների գործակալ
Մ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆԸ
(Թիֆլիս, Սերգեեվսկի փողոց, տ. № 11).

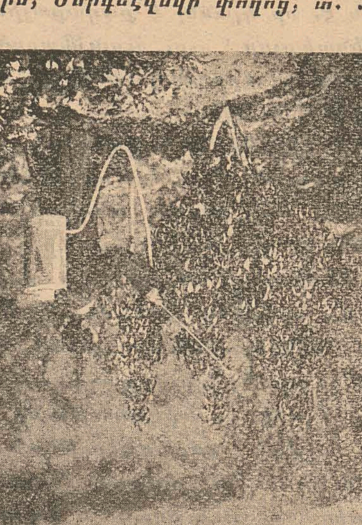

Խաղողի և պտղատու այգիները բուժելու համար առաջարկում է անգլիական լաւագոյն պղնձի արջասպ, ղտած ծծումբ, սրսկիչ «Վերմօրէլներ», փուքսեր և այգու այլ պարագաներ, ջրհան, քամիչներ, սեկատօրներ, դանակներ և այլն։
Ընդունվում են պատուէրներ պտղատու ծառերի սեփական բուծարանից, Սկրա կայարանի մօտ։ (Հ.) 6—12

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Մասնագէտ ՆԵՐՔԻՆ և ԵՐԵԽԱՅՈՑ հիւանդութիւնների առանձնապէս ստամոքսի և աղիքների հիւանդութիւններ։ Ընդունելութիւնը ամեն օր 12—1 ժ. առա. և 5—6 երեկ.
Միխայլովսկի պր. տ. Ճավճանիձէի № 36
56—100

ԲԺԻՇԿ
Ա. Միրիթարեանց
Մասնագէտ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւններ։ Ընդունում է առաւօտեան 10—12, երեկոյեան 6—8, Կանանց համար 12—1 ժամը։
Սօլօլակ, անկիւն Բէհբութեան և Պասկևիչի փողոցների,, № 33/15,
(ա. օ.) 96—100

ԾԱԽՎՈՒՄ Է
ԱՆԹՐԱՑԻՏ
50 պուդ կամ աւելի գնողները Թիֆլիսում ճանապարհի ծախս չեն վճարում։
Նոյնը տեղ ծախվում է նաև ընտիր
ՉՈՐ ՓԱՅՏ
ԷԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ։ Հասցէն՝ Елизаветинская ул № 127, երկաթուղային վարչութեան կից, պահեստ Տէր-Առաքելեանի։
4—5

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Գ. Զախարբէգեանց
ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՋՂԱՅԻՆ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւնը {առաւ. 10—12 ժ.
Տէլէֆօն № 1087
Սօլօլակ, Լերմօնտօվսկայա փող., 16.
(ա. օ.) 92—150

„Գուտտենբերգ“
գրավաճառանոցում վաճառվում են
1) Լէօն Սարգսեանի, «Ժողովրդի կրթութիւնը մեզանում», 1892 թ., գինն է 20 կոպ.։
2) Լէօն Սարգսեանի, «Հին ցաւ» (հրապարակախօսական խօսեր), 1900 թ., գինն է 30 կոպէկ։
3) Լէօն Սարգսեանի, «Մի քանի օր Արցախում և Սիւնիքում», 1904 թ., գինն է 20 կոպէկ։
4) Լէօն Սարգսեանի և Կ. Կուսիկեանի, «Մայրենի խօսք» ընթերց. ձեռնարկ, հայերէն-ռուսերէն բառգրքով, գինն է 75 կոպէկ։
5) Սարգիս Սարգսեանի, «Լեզուաբանական հետազօտութիւն Ագուլեցոց բարբառի մասին», 2 րուբլի։
6) Բժ. Գարեգին Սարգսեանի, «Վնասակար և օգտակար միկրօբներ», գինն է 20 կ.։
7) Առանձարի, «Վշտի ծիծաղը», գինն է 70 կ.։
8) Ս. Դանիէլբէգեան, «Կանանց հարցը», գինն է 70 կոպ.։
9) Զ. Մօլիէր, «Հաջի Բաբայի արկածները», 2 հատոր, գինն է 3 ր. 50 կոպ.։
—
Նոյն տեղ ընդունվում է «Մուրճ» ամսագրի 1907 թ. բաժանորդագրութիւնը։
7—10

ԱՆՎԵՐՍԻ
հայ-ուսանողների
ԱԿՈՒՄԲԸ
յայտարարում է, որ նա սիրով կը հաղորդէ երկրում գտնվող հայ երիտասարդներին անհրաժեշտ տեղեկութիւններ Բելգիայի բոլոր բարձրագոյն դպրոցների և մասնաւորապէս Անվերսի L'Institut supérieur de commerce-ի մասին։ Դիմել A. Mianssarian, 90 rue du Palais Anvers, Belgique. 3—5

Մի այրի կին, որի մայրը և 15 տարեկան զաւակը (բարեգործական պրօֆեսիօնալ արհեստանոցի աշակերտուհի) լուրջ կերպով հիւանդ է, խնդրում է բարերարներին օգնել իրան նիւթապէս, կամ հիւանդներից գոնէ մէկին տեղափոխեն հիւանդանոց, որպէս զի ես հնար ունենամ աշխատելու։ Հասցէս՝ 2 уч., Лабораторный переул. д. Кунерта, № 7. Кикнадзе.
(Ե. Հ.) 2—2

Մի ինտելիգենտ ցանկանում հայուհի
է մտնել հայ ընտանիք—երեխաների մօտ ոչ փոքր հին տարեկանից, համաձայն է գնալ և ուրիշ քաղաք. ցանկացողները թէ նամակով և թէ անձամբ կարող են դիմել Վօզնեսէնսկայա փողոց, տուն № 18. վերի յարկ, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև երեկոյեան ժամը 7-ը։
(Ե. Հ. Կ.) 2—5

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
Երևանի հայոց թեմական դպրանոցի հոգաբարձութիւնը համաձայն Վեհափառ Կաթողիկոսի № 1739 կօնդակի թեմական տեսուչ է ընտրելու Երևանի թեմի հայոց եկեղեցական-ծխական ուսումնարանների համար, որպիսի ընտրութիւնը կատարելու է նա եկող փետրվարի 12-ին։
Ընտրելի թեմական տեսուչը լինելու է բարձրագոյն կրթութեան տէր անձն։
Ցանկացողները հրաւիրվում են դիմել հոգաբարձութեանս մինչև վերոյիշեալ ամսաթիւը, ներկայացնելով իրանց վկայականները ու պայմանները։ 3—3

Ֆինանսների նախարարութեան թոյլտւութեան տակ գտնուող
ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնասիրական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում։
ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ
Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձևով հաշուապահութիւն 4 ամսում։
Ներկայ տարվայ կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվելու է ձրիաբար քաղաքական տնտեսութիւն (политическая экономія) և որոշ վճարով կամաւոր ուղագրութիւն (стеографія)։
Ընդունելութիւնն ամեն օր ժամը 5-ից մինչև 7-ը երեկոյեան և 9-ից մինչև 11-ը առաւօտեան։ Պարապմունքները սկսվելու են յունվարի 15-ից, 1907 թ. պարբերական ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։
Դասընթացը աւարտողներին տրվում են ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, ատտեստատներ։
Դրանից անկախ, բացված է ըիչ պատրաստութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար։
Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում Н.В. Абраамяну, Николаевская ул. № 22, ամենայն օր։
Վերևում յիշած ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում
Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին առանց փոստի ծախս վճարելու. ԳԻՆՆ է 3 ր. 50 կոպէկ։ (Հ.Կ. Ե.) 19—20

ԴՕԽԻ
„Sweet Pea“
Բրոկար և Ընկ. (ամեն ամ. 25) 5—8